



# Strategjia e veprimit

## për komunitetin serb në komunën e Istogut

### 2010 - 2012



# Strategjia e veprimit

për komunitetin serb  
në **komunën e Istogut**  
**2010 - 2012**



Publikuar nga:  
**OJQ "Syri i Vizionit"**  
Qendra Zejtare 64/B  
30000 Pejë, Kosovë

Mendimet e shprehura në këtë dokument paraqesin pikëpamjet e autorëve dhe jo domosdoshmërisht edhe qëndrimet e Syri i Vizionit, Olof Palme Center dhe Komunës së Istogut.

Botimi i këtij dokumenti është mundësuar nga Olof Palme Center

# Falënderime

Autorët e kësaj strategjie, organizata joqeveritare "Syri i Vizionit" falënderon gjithë bashkëpunëtorët, organizatat dhe individët që kanë ndihmuar në procesin e hartimit të këtij dokumenti.

Falënderim i parë është për Olof Palme Center për bashkëpunim të mirë dhe mbështetjen financiare që i ka dhënë këtij procesi.

Një falënderim i veçantë për komunën e Istogut, kryetarin Fadil Ferati, nënkryetarin Haki Rugova, drejtorin e administratës Agim Ademaj, shefin e Zyrës për komunitete Rasim Mahmutoviq, zyrtarët e kësaj zyre Xhafer Blakaj dhe Muhamet Maleshaj, që prej fillimi kanë përkrahur punë tonë në realizimin e projektit.

Poashtu falënderojmë shefat e nënzyreve Vesna Malikoviq në Osojan dhe Obrad Tijaniq në Cërkolez, që kanë përcjellë procesin e hartimit të strategjisë duke qenë pjesëmarrës edhe si zyrtarë të komunës edhe përfaqësues të komunitetit. Falënderim edhe për Skënder Avdylin nga Drejtoria e shërbimeve publike në Komunën e Pejës, që ka ndihmuar në përlllogaritjen e kostos së projekteve.

Falënderimi tjetër është për përfaqësuesit e komunitetit serb të Istogut, kryesuesit e fshatrave, përfaqësuesit e organizatave të këtij komuniteti si dhe të gjithë ata që kanë marrë pjesë në takimet e mbajtura nëpër fshatra dhe lagje të komunës së Istogut dhe që me kërkesat, sugjerimet dhe propozimet e tyre kanë kontribuar që ky dokument të jetë më i plotë në përmbajtje dhe më i pasur me ide e propozime.

Falënderojmë: përfaqësuesit e fshatrave të cilët kanë marrë pjesë në takimet e këshillit të përbashkët të fshatrave: Tomislav Simonoviq, Obrad Tijaniq, Dobrivoje Radovanoviq, Mihajllo Dubiq, Malisha Gjuriq, Radovan Xholiq, Zharko Gjuriq dhe Dejan Bogiqeviq.

Falënderojmë anëtarët e fokus grupeve nëpër fshatra që kanë marrë pjesë në takime dhe trajnime: Ivko Mishiq, Radomir Peroviq, Millorad Dubiq, Savo Dubiq, Zvezdan Arsiq, Mihajllo Dubiq, Mihajllo Arsiq, Millisav Deverçiq, Igor Dubiq, Snezhana Dubiq, Dragoslav Dubiq Stanija Dubiq, Sretko Dubiq, Çedomir Peroviq (Llukavc i Thatë); Milloje Peroviq, Dejan Bogiqeviq, Aleskandar Jolliq, Stamena Jankoviq, Milloica Peroviq, Dushan Jankoviq, Dragisha Peroviq, Vojo Jankoviq, Dragan Peroviq, Rada Pejçinoviq, Stanka Jankoviq, Caro Peroviq, (Blagaq); Millorad Obradoviq, Cvetko Mlladenoviq, Marko Toshq, Dobrivoje Radovanoviq, Gollub Radovanoviq, Lubica Radovanoviq, Goran Andriq, Ruzhica Laziq, Stamenka Toshq, Stanica Popoviq, Spasenija Andriq, Vuksana Saviq, Stojana Toshq, Cvetko Llakmanoviq (Kosh); Vukomir Gjuriq, Vukadin Repanoviq, Dragan Repanoviq, Ranko Vulletiq, Predrag Popoviq, Vojislav Popoviq, Vukashin Pavlloviq, Radenko Bellosheviq, Sllagjana Dubiq, Svetozar Repanoviq, Stanoje Ostojiq, Borivoje Vulletiq, Natasha Popoviq, Rumica Gjuriq, Srgjan Radevq, etj. (Osojan); Srgjan Tijaniq, Milladin Tijaniq, Milloje Bellosheviq, Dragomir Bellosheviq, Mallisha Tijaniq, Radosh Bellosheviq, Kosta Bellosheviq, Goran Tijaniq, Jorgovan Bellosheviq, Stanoje Saviq, Vidoje Tijaniq (Cërkolez); Ranko Lushiq, Gjorgjije Ceroviq, Rada Lushiq, Radosav Delletiq, Rada Peroviq, Lubomir Bojiq, Mihaillo Bojiq (Lugu i Istogut); Sllavisha Mallikoviq, Tomislav Simonoviq, Svetomir Vukiq, Zoran Simonoviq, Stanica Vukoviq, Sllobodanka Simonoviq, Dragisha Vukoviq, Marko Veloviq (Serbobran); Vellimir Vukoviq, Radovan Xholliq, Miodrag Gollaq, Stana Memaroviq, Gjuro Vukoviq, Millan Xholiq, Danillo Vukoviq, Zhivan Memaroviq, Radmila Memaroviq, Miomir Gollaq, Millan Memaroviq (Tuçep)

Falënderim qendrës rinore në fshatin Osojan ku janë mbajtur mbledhjet e përfaqësuesve të fshatrave në këshillin e përbashkët të komunitetit.

Autorët e këtij dokumenti ndjejnë të nevojshme të sqarojnë se nëse në tekstin e kësaj strategjie nuk është përfshirë puna ose aktivitetet e të gjithë atyre që kanë punuar në këtë komunitet, kjo është e paqëllimshme. Poashtu kërkojmë falje për të gjitha ata që mendojnë se nuk janë përfshirë sa duhet kërkesat dhe sugjerimet e tyre dhe komunitetit të tyre.

# Shkurtesat:

DRC	- Danish Refugees Council (Këshilli danez për Refugjatë)
IOM	- International Orgazation for Migration
KFOR	- Kosovo Force
AKP	- Agjensioni Kosovar i Pronës
OJQ	- Organizatë Joqeveritare
OSBE	- Organizata e Sigurimit dhe Bashkëpunimit Evropjan
PK	- Policia e Kosovës
PTK	- Post - Telekom i Kosovës
RTK	- Radio Televizioni i Kosovës
FSK	- Forca e Sigurisë së Kosovës
SiV	- Syri i Vizionit
SHKA	- Shoqëri kulturore artistike
THW	- Teshnisches Hilfswerk
UNDP	- United Nations Development Programme
UNHCR	- United Nations High Commissioner for refugees
UNMIK	- United Nations Mission in Kosovo
USAID	- United States agency for internacional development



**Republika e Kosovës**  
Republika Kosova  
Republic of Kosovo



**Komuna e Istogut**  
Opština Istok  
Istog Municipality

**Kryetari/Predsednik/ Mayor**

<b>DATE/A:</b>	23. dhjetor 2009
<b>REFERENCË:</b>	
<b>PËR/ZA/TO:</b>	OJQ "Syri i Vizionit", Pejë
<b>CC:</b>	
<b>PËRMES/PREKO/THROUGH:</b>	
<b>NGA/OD/FROM:</b>	Z. Fadil Ferati, Kryetar
<b>TEMA/SUBJEKTA/SUBJECT:</b>	Letër mbështetëse për hartimin e Strategjisë së veprimit për komunitetin serb në Komunën e Istogut 2010-2012



Të nderuar përfaqësues të "Syri i Vizionit"

Komuna e Istogut duke përfshirë edhe të gjitha strukturat e saja udhëheqëse është e angazhuar fuqimisht më krijimin e një shoqërie shumë etnike, në të cilën do të ndjejnë vetën të barabartë të gjithë qytetarët e saj pa asnjë lloj dallimi si etnie, fetare, gjinore, racore apo prejardhje tjetër. Në këtë kuptim angazhimi i ynë për përmirësimin e kushteve të jetesës dhe krijimin e kushteve për një jetë më të mirë për të gjitha komunitetet në Komunën tonë, ka qenë dhe është një angazhim i përhershëm i të gjitha strukturave komunale.

Komunitetit serb është një komunitet i rëndësishëm në Komunën e Istogut dhe që ne si Komunë i kemi kushtuar rëndësi të veçantë në integrimin e tij në të gjitha sferat e jetës shoqërore dhe vendimmarrëse të Komunës. Ky komunitet luan një rol të veçantë dhe integrimi i tij është preokupim i yni i vazhdueshëm.

Komuna e Istogut ka përkrahur punën e OJQ-së "Syri i Vizionit" e cila ka bërë një punë shumë të madhe dhe të rëndësishme në hartimin e Strategjisë së veprimit për komunitetin serb në Komunën e Istogut. Ne e vlerësojmë lartë këtë dhe e konsiderojmë si një kontribut shumë të madh në drejtim të angazhimit të përbashkët për integrimin e komunitetit serb në jetën shoqërore dhe realitetin e krijuar në Kosovë.

Komuna e Istogut ka bashkëpunuar në hartimin e kësaj strategjie me "Syri i Vizionit" gjatë vitit 2009 dhe ne si Komunë jemi të gatshëm që të angazhohemi me të gjitha kapacitetet dhe mundësit tona në drejtim të implementimit të kësaj strategjie.

Me respekt



# PËRMBAJTJA

5	Falënderime
6	Shkurtesat
7	Parathënie
9	Realizuesit
10	<b>I. Hartimi i strategjisë</b>
11	Çka është kjo strategji
11	Baza e hartimit të Strategjisë
11	Rruga që është ndjekur për hartimin e Strategjisë
12	Pjesëmarrësit në procesin e hartimit të Strategjisë
12	Përfshirja e komunitetit në hartimin Strategjisë
13	Përfshirja e komunës në hartimin e Strategjisë
13	Gjendja aktuale
13	Shtrirja e komunitetit serb në komunën e Istogut
14	Gjendja në të cilën jeton komuniteti serb
14	Hulumtimi i kryer nga "Syri i Vizionit" për gjendjen e këtij komuniteti në komunën e Istogut
15	Gjendja e familjeve
15	Gjendja e objekteve të banimit
15	Qasja në shërbimet publike
16	Qasja
16	Zbatimi i Strategjisë
16	Vështirësitë në realizimin e kësaj strategjie
18	<b>II. Iniciativat dhe rekomandimet</b>
19	Hyrje
20	Çështjet pronësore, të banimit dhe vendbanimet joformale
21	Edukim dhe rini
22	Punësimi dhe zhvillimi ekonomik
23	Shëndetësia dhe çështjet sociale
24	Siguria, të drejtat e minoriteteve dhe përfaqësimi
26	Kultura, mediat dhe informimi
27	Të drejtat e femrave
28	<b>III. Ndërhyrja në komunitet</b>
29	Hyrje
30	Projektet për fshatin Bllagaq
34	Projektet për fshatin Cërkolez
36	Projektet për fshatin Kosh
39	Projektet për fshatin Llukavc i Thatë
42	Projektet për komunitetin në lagjen Lug
44	Projektet për fshatin Osojan
47	Projektet për fshatin Serbobran
47	Projektet për fshatin Tuçep
50	<b>IV. Buxheti</b>
51	Tabela Buxhetore
52	<b>V. Foto</b>
53	Fotografi nga takimet me komunitetet





## Olof Palme Center - Qendra Olof Palme

Olof Palme International Center punon në bashkëpunimin ndërkombëtar për zhvillimin dhe krijimin e opinionit publik i cili ka të bëjë me çështjet ndërkombëtare politike dhe ato të sigurisë.

Palme Center është themeluar në vitin 1992 nga Partia Social Demokrate e Suedisë, Konfederata e Sindikatës së Tregtisë dhe Sindikata Kooperative. Sot Palme Center ka 28 organizata anëtare brenda lëvizjes së punës.

Qendra punon sipas pikëpamjeve të jetës së Kryeministrit të ndjerë të Suedisë, Olof Palme, i vvarë në vitin 1986, të cilat reflektohen në citimin e famshëm: "Politika po dëshiron diçka. Politikën Social Demokratike po dëshirojnë ndryshime".

Bindja e Olof Palmes se siguria e përbashkët krijohet në bashkëpunim dhe solidaritet nëpërmes kufijve, përshkon aktivitetet e Qendrës.

Zotimi i këtyre organizatave anëtare është baza e aktiviteteve të Qendrës. Përveç organizatave themelore, ato përfshijnë edhe Shoqatën Edukuese të Punëtorëve, lëvizjen e banorëve dhe sindikatat individuale. Si lëvizje të popullarizuara dhe organizata vullnetare, ato përfaqësohen në të gjitha komunat e Suedisë dhe në shumë vende pune. Një individ nuk mund të jetë anëtar i Palme Center, por organizatat anëtare së bashku kanë mbi tre milionë anëtarë.

Bashkëpunimi ndërkombëtar për zhvillim është i përqendruar në gjashtë rajone: Ballkan, Evropë Lindore dhe Rusi, Amerikë Latine, Lindje e Mesme, Azi Juglindore dhe Afrikë Jugore.

Palme Center dhe organizatat e saja anëtare përfshihen në afërsisht 450 projekte zhvillimore ndërkombëtare gjatë një viti. Ato shtrihen prej edukimit qytetar dhe strukturës organizative deri në projektet për të drejtat e njeriut dhe të pajtimit.

Qendra ka një kornizë marrëveshjeje me agjencinë Swedish International Development Co-operation Agency (SIDA), e cila financon projektet për zhvillim ndërkombëtar të organizatave anëtare. Shumica e projekteve zbatohen drejtpërsëdrejti nga organizatat anëtare, të cilat së bashku me partnerët e tyre lokal të bashkëpunimit janë përgjegjëse për planifikimin, inicimin dhe vlerësimin e projekteve. Kjo ndihmon që të krijohen lidhje shumë të fuqishme lokale. Qendra zbaton relativisht pak projekte të zhvillimit ndërkombëtar në vete, me përjashtim nga Ballkani.

Qendra gjithashtu administron fondin International Solidarity Fund (I-Fund), që është lëvizja e punës për solidaritet ndërkombëtar dhe bashkëpunim zhvillimor. Të gjitha mjetet e grumbulluara nga I-Fund përdoren ekskluzivisht për të mbështetur punën e zhvillimit të sindikatave dhe politikave.

Qendra është e bazuar në Stokholmin qendror.



## OJQ "Syri i Vizionit"

Organizata Syri i Vizionit është regjistruar zyrtarisht si OJQ lokale në Shtator të vitit 2001, por ka filluar të funksionoj me herët që nga 1999 si Organizate e Bazuar në Komunitet (CBO) në komunën e Pejës, duke bërë koordinimin dhe publikimin e revistës për të rinjtë "Vizioni" në Kosovë me ndihmën financiare nga USAID-i. Pas aktiviteteve rinore, SiV ka arritur të zgjerojë angazhimin e saj dhe me kalimin e viteve ka rritur profesionalizëm në implementimin e projekteve të një spektri të

gjerë, duke e dëshmuar veten si pjesëmarrës aktiv të shoqërisë civile në Kosovë.

Përgjatë viteve të fundit, OJQ "Syri i Vizionit" ka zhvilluar partneritete të shumta me një spektër të gjerë të organizatave lokale dhe ndërkombëtare, komunave dhe faktorëve tjerë aktivë në Kosovë dhe Ballkan si: Komisioni Evropian, USAID, KFOS, ATRC, IREX, DRC, CARE International, OSCE, Olof Palme, Swiss Labour Assistance, etj.

Në dhjetë vjet të aktivitetit, organizata është pjesë e partneriteteve, rrjeteve lokale dhe rajonale të shoqërisë civile, dhe pjesëmarrës i fushatave të ndryshme që kanë forcuar rolin e shoqërisë civile dhe zërin e qytetarët karshi institucioneve. Nga viti 2003, organizata është një nga partnerët zyrtar të Web Portalit One World për Evropën Juglindore, nga 2004, SiV është anëtar aktiv i KIP- Programi i Iniciativës Kosovare. Në mënyre aktive organizata është pjesë e Platformës Pro Peace e lansuar në Kosovë me iniciativën e OJQ-ve lokale në 2005. Nga viti 2007 SiV është pjesë e Koalicionit për Parlament të Pastër, Koalicionit "Demokracia në Veprim" që merret me monitorimin zgjedhjeve, Rrjetit për Siguri, Koalicionit për Bashkëpunim në mes Shoqërisë Civile dhe Qeverisë, Konkorsiumit të shoqërisë civile për monitorimin e parlamentit të Kosovës, etj.

OJQ "Syri i Vizionit" kryesisht ka për qëllim promovimin e demokracisë lokale dhe pjesëmarrjen e qytetarëve në Kosovë, me fokusim në regjionin e Pejës. Në përpjekjet e vazhdueshme për të implementuar praktika demokratike, SiV i jep rol të veçantë promovimit të qeverisjes së mirë, përgjegjësisë, transparencës dhe pjesëmarrjes në sferat e ndryshme të shoqërisë civile.

Në praktikë, çfarëdo projekti i implementuar nga SiV kërkon për të themeluar lidhje të vazhdueshme në mes të autoriteteve komunale dhe akterëve të shoqërisë civile në nivel individual ose institucional.

Që nga fillimi, SiV ka artikuluar punën e saj rreth objektivave specifike si:

- Zhvillimi i përgatitjes dhe përhapjes së informative të besueshme dhe të sakta tek qytetarët;
- Promovimi i vetëdijes publike lidhur me problemet urgjente sociale tek masa e gjerë, nëpërmjet veprimeve që rrisin vetëdijen;
- Pajisja e qytetarëve me mjaft avokim/mbrojtje, si dhe aftësi për lobizim dhe punë ekipore/ të rritetuar në mënyre që t'i praktikojnë të drejtat e tyre elementare dhe të mund të sfidojnë institucionet qeveritare.



# I. Hartimi i strategjisë



## 1.2 Baza e hartimit të Strategjisë

Strategjinë e veprimit në komunitetin serb është në përputhje me dokumentet komunale, strategjitë komunale për kthim dhe integrim dhe me përkushtimin e Kuvendit Komunal të Istogut për veprimin në komunitetin serb. Strategjia mbështetet në orientimin e popullit dhe institucioneve të Kosovës për të ndërtuar një shoqëri të barabartë, për të përkrahur procesin e kthimit dhe integrit. Dokumenti poashtu është në përputhje edhe me dokumente tjera ndërkombëtare për trajtimin e pakicave dhe për qasje afirmative ndaj këtij komuniteti.

### 1.1 Çka është kjo strategji

Strategjia e veprimit për komunitetin serb në komunën e Istogut (në tekstin e mëposhtëm Strategjia) është dokument që synon të parashtrijë gjithë problematikën që ka komuniteti serb në komunën e Istogut. Ajo përmbledh nevojat dhe kërkesat e këtij komuniteti në lokalitete ku jeton në gjithë territorin e komunës, duke përfshirë problemet e tyre jetësore, kërkesat e komunitetit dhe zonës në të cilën jeton dhe parashtron orientimet e ardhshme të punës në këtë komunitet në këto tri vjet.

Si i tillë ky dokument është një bazë e mirë për komunën, donatorët dhe komunitetin në të ardhmen. Aty janë paraqitur gjithë problematikat, ndarë në sektorë të ndryshëm, janë ofruar zgjedhjet e mundshme dhe është bërë një përlllogaritje e përafërt e kostos së aksionit të veprimit në këtë komunitet. Në këtë mënyrë Strategjia përbën një plan aksioni dhe aktiviteti, ajo ngërthen në vete nevojat e komunës dhe komuniteteve.

Strategjia është hartuar nga OJQ "Syri i Vizionit" nga Peja në bashkëpunim me komunitetin, përfaqësuesit e fshatrave dhe lokaliteteve si dhe me komunën, zyrtarët komunalë për komunitete. Projekti është financuar nga Olof Palme Center.

Projekti është një pilot projekt që synon të mobilizojë dhe trajtojë komunitetin serb që të t'i ndihmojë ata në avokim më të mirë në mënyrë që ata të jenë pjesëmarrës në ndryshimet në jetën e tyre dhe në vendimmarrje. Me projektet që parasheh kjo strategji mendohet të përmirësojë kushtet e jetës së komunitetit serb, komunitet që në dhjetë vjetët e fundit në një pjesë të lokaliteteve ka jetuar i papërfshirë në zhvillimet në komunën e Istogut dhe pa shumë komunikim me komunitetin shumicë shqiptar.

Pasi kjo strategji është e hartuar në bashkëpunimin mes komunës, komunitetit serb dhe pjesëmarrësve tjerë me rëndësi në këtë proces, ky dokument do të jetë në shërbim të komunës, që ta shfrytëzojë sipas nevojës ose ta shndërrojë në dokument pune për komunën për periudhën në vazhdim, ose ta paraqesë para donatorëve që mund të shprehin interesim për të vepruar në komunitet.

### 1.3 Rruga që është ndjekur për hartimin e strategjisë

Strategjia është hartuar pas një pune një vjeçare, që OJQ Syri i Vizionit (SiV) ka bërë bashkë me komunitetin serb, përfaqësuesit e lokaliteteve të banuara nga komuniteti, aktivistëve të komunitetit si dhe Komunës së Istogut.

Fillimisht "Syri i Vizionit" ka vizituar komunitetin në të gjitha lokalitetet ku jeton ai dhe ka mbledhur të dhënat për jetën dhe gjendjen në të cilën jeton ky komunitet, për të pasur një pasqyrë më të mirë. Në mungesë të studimeve të mëparshme, në fazën e parë është bërë një hulumtim për të parë gjendjen me shifra dhe fakte konkrete. Hulumtimi është kryer në lokalitetet kryesore ku jeton komuniteti serb dhe ka qenë i fokusuar në pikat kryesore për të zbuluar gjendjen e familjeve dhe shtëpive në radhët e këtij komuniteti.

Pas kësaj në lokalitet më të mëdha në komunën e Istogut janë krijuar fokus grupet me pjesëtarë të komunitetit dhe është krijuar një strukturë e njerëzve në terren me të cilët "Syri i Vizionit" ka punuar dhe ka kontaktuar gjatë gjithë hartimit të projektit. Fokus grupet në fillim janë krijuar në fshatin Osojan, Tuçep, Kosh, Cërkolez, Llukavc i Thatë, Srbobran dhe

në lagjen Lug të Istogut.

Me këto fokus grupe janë zhvilluar takime nëpër secilin fshat e lagje, në të cilat është diskutuar për temat sipas shtatë problematikave të caktuara. Kanë qenë shtatë sektorë sipas të cilave është diskutuar dhe janë kërkuar rrugët e zgjidhjeve: Çështjet pronësore, të banimit dhe vendbanimet joformale; Edukim dhe rini; Punësimi dhe zhvillimi ekonomik; Shëndetësia dhe çështjet sociale; siguria, të drejtat e minoriteteve dhe përfaqësimi; Kultura, mediat dhe informimi; Të drejtat e femrave.

Pasi i është prezantuar komunitetit projekti, është kërkuar pjesëmarrja e tij aktive me sugjerimet dhe kërkesat, që ka ai, pasi në vendet e tyre anëtarët e komunitetit i dinë më së miri problemet dhe nevojat e veta.

Takimet janë mbajtura në secilin lokalitet, në lagje e në fshatra. Në këto takime janë marrë kërkesat e para, që përbëjnë bazën e parë për hartimin e planit të aksionit. Janë mbajtur dhjetëra takime me grupet, por edhe shumë takime me individuale dhe në grupe më të vogla me përfaqësues të komuniteteve.

Për të aftësuar komunitetet që në mënyrë sa më të mirë të dinë të parashtrojë kërkesat e veta, rrugët e prezantimit dhe avokimin e mëtejshëm, për përfaqësuesit e komuniteteve janë mbajtur tri herë trajnime nga ekspertë për avokim, për draftimin e strategjisë dhe për hartimin e projekt-propozimeve. Në trajnimin e parë (gjatë muajit qershor 2009) ata janë aftësuar për të identifikuar problemet në komunitetin ku jetojnë dhe të gjejnë mënyrat e avokimit deri në realizimin projekteve të tyre. Në trajnimin e dytë në muajin qershor 2009 përfaqësuesit e komunitetit serb janë aftësuar për hartimin e projekt-propozimeve. Trajnimi i tretë për draftimin e strategjisë është mbajtur në muajin korrik dhe me përfaqësuesit e komunitetit është dakorduar që të përgatisin ata vet dokumentet që do jenë pjesë e strategjisë.

Pas kësaj janë mbajtur takime të përbashkëta me përfaqësuesit e fokus grupeve nga fshatrat Osojan, Tuçep, Kosh, Cërkolez, Llukavc i Thatë, Bllagaq, Srbobran dhe nga lagjja Lug e Istogut, takime në të ashtuquajturin "këshill të përbashkët të komunitetit", me të cilët është punuar kapitull për kapitull në hartimin e strategjisë. Në këto takime kanë marrë pjesë edhe përfaqësues të komunës nga nënzyrat për komunitete, që ndodhen në fshatrat Osojan dhe Cërkolez.

Strategjia në formën përfundimtare është e bazuar në gjithë materialin e mbledhur në këto dhjetëra takime me komunitetin si dhe

kërkesat që në veti ka bërë secili lokalitet. Ajo është hartuar nga "Syri i Vizionit", ndërsa para botimit i është dhënë në shikim dhe diskutim përfaqësuesve të komunitetit në secilin lokalitet dhe komunës.

## 1.4 Pjesëmarrësit në procesin e hartimit të strategjisë

Projekti për hartimin e strategjisë së veprimit për komunitetin serb është udhëhequr nga OJQ "Syri i Vizionit" nga Peja, ndërsa është financuar nga Olof Palme Center. Strategjia në këtë gjendje është rezultat i punës së përbashkët që është bërë gjatë një viti mes "Syrit të Vizionit" dhe pjesëmarrësve tjerë, komunitetit, organizatave të komunitetit dhe komunës.

Komuniteti ka qenë i kyçur në mënyrë aktive dhe kreative gjatë gjithë kohës në projekt. Secili lokalitet ka pasur fokus grupet e veta, grupe prej 7-10 vetash, që në disa takime të mbajtura kanë dhënë sugjerimet dhe idetë e veta. Për të qenë më aktiv në pjesëmarrje përfaqësuesit e secilit lokalitet kanë ndjekur edhe trajnimet përkatëse për hartim të projekteve dhe për avokim. Sugjerime e mbledhura nga përfaqësuesit e komunitetit janë përfshirë në draftin e strategjisë, i cili pastaj përsëri në atë formë është analizuar dhe plotësuar me shtesat, sugjerimet dhe kërkesat e komunitetit.

Komuna e Istogut ka qenë poashtu gjatë gjithë kohës pjesë e punës, pasi ata kanë marrë pjesë në gjithë procesin, duke filluar nga informatat e para që janë marrë nga komuna, nëpër takimet në terren, në trajnime dhe deri në shikimin e variantit përfundimtar.

### 1.4.1 Përfshirja e komunitetit në hartimin strategjisë

Komuniteti kanë qenë i kyçur në mënyrë aktive dhe kreative gjatë gjithë kohës në projekt në disa mënyrë:

- Komuniteti është përfshirë direkt në hartimin e strategjisë gjatë takimeve të mbajtura nëpër lokalitetet. Në secilin nga lokalitetet që ka një numër të konsiderueshëm të banorëve janë mbajtur nga disa takime.
- Përfaqësuesit e komunitetit kanë marrë pjesë në takimet e "këshillit të përbashkët të komunitetit", takime të mbajtura në Osojan në të cilat është folur për problemet sipas fushave të përcaktuara.

- Gjatë hartimit të strategjisë janë takuar përfaqësuesit e komunitetit të mbledhur në fokus grupe të fshatrave, organizatat joqeveritare dhe grupimet tjera që përfaqësojnë komunitetet.

#### 1.4.2 Përfshirja e komunës në hartimin e strategjisë

Që nga fillimi i zbatimit të projektit janë mbajtur kontakte me komunën. Kryetari i komunës në dy takimet e para është informuar për procesion e paraparë për hartimin e strategjisë dhe ai ka marrë rol aktiv për të ngarkuar personat përkatës për bashkëpunimin dhe ndihmën e mëtejme gjatë gjithë procesit. Pas kësaj bashkëpunimi kryesisht ka shkuar përmes Zyrës për komunitete dhe nënzyrave për komunitete në Osojan dhe Cërkolez. Ky bashkëpunim ka qenë shumë i rëndësishëm për "Syrin e Vizionit" që ka përfituar nga përvoja dhe puna e bërë më parë nga Komuna në këtë komunitet.

Përveç se ka ndihmuar në rolin këshillues, Zyra ka qenë pjesëmarrëse në shumicën e aktiviteteve që janë zhvilluar përgjatë rrjedhës së projektit, në fazën kur është prezantuar projekti, në trajnime pastaj edhe në takime të "këshillit të komuniteteve" dhe në shikimin e draftit përfundimtar.

Strategjia në formën e draftit para shtypjes së saj i është dorëzuar komunës, kryetarit të komunës, zyrës për komunitete dhe nënzyrave në Osojan dhe Cërkolez për të dhënë sugjerimet, për të plotësuar apo shtuar diçka në formën përfundimtare.

## 1.5 Gjendja aktuale

### 1.5.1 Shtrirja e komunitetit serb në komunën e Istogut

Komuniteti serb para luftës ka banuar pothuaj se në çdo pjesë të qytetit dhe fshatrave. Në disa fshatra të komunës së Istogut ky komunitet ka përbërë edhe shumicën e popullsisë si për shembull në Osojan, Llukavc i Thatë, Kosh, Tuçep, Oprashkë dhe në Lug të Istogut, ndërsa në fshatra tjera kanë qenë të përziera dhe komuniteti serb ka bashkëjetuar me komunitetet tjera si në Cërkolez, Bllagaq, Srbobran, etj. Edhe pse një numër i madh i këtij komuniteti ka jetuar në qytet, shumica e tyre edhe sot posedojnë tokat bujqësore të kualitetit të lartë në fshatrat përreth komunës së Istogut dhe ky komunitet njihet si shumë punëtor dhe i vyeshtëm posaçërisht në blegtori dhe bujqësi.

Gjatë luftës së fundit përveç fshatit Cërkolez e pjesërisht Osojan, të gjithë të tjerët kanë ikur nga Kosova dhe janë shpërngulur në Mal të Zi apo Serbi, ose janë zhvendosur në veri të Kosovës. Kthimi ka filluar nga viti 2001 dhe ka qenë në fillim i organizuar kryesisht në vendet ku ky komunitet ka përbërë shumicën e popullsisë si në Osojan, Kosh, Oprashkë, etj. ku siguria ka qenë në nivel më të lartë. Ndërsa tani çdo ditë më tepër po intensifikohet edhe kthimi spontan e po ashtu ka ndodhur kthimi edhe në lagjen Lug të qytetit të Istogut si dhe fshatrat përreth etj.

Deri më tani janë ndërtuar mbi 300 shtëpi nëpër të gjitha fshatrat e komunës së Istogut. Një pjesë e mirë e këtyre shtëpive, megjithatë mbesin të pabanuara.

Përderisa në Kosovë nuk ka shifra zyrtare të regjistrimit të popullsisë momentalisht në dispozicion ka shifra të ndryshme. Në këtë dokument për krahasime dhe nevoja të parashtrimit të gjendjes janë përdorur shifrat e përafërta nga komuna dhe nga UNHCR, si dhe shifrat që ka nxjerrë vet në terren "Syri i Vizionit".

## 1.5.2 Gjendja në të cilën jeton komuniteti serb

Ky komunitet jeton në lokalitete të ndryshme të qytetit, në pjesën urbane e po ashtu edhe në zonat rurale. Ndryshimet politike kanë bërë që ata të humbin vendet e punës që i mbanin në administratë, polici e gjykata, kurse privatizimi i fabrikave ka lënë punëtorët pa mundësi kthimi në vendet e punës. Tash një pjesë e mirë e tyre janë të pa punë dhe marrin asistencë sociale ose pensione. Kohët e fundit dallohen iniciativat e ndryshme të punimit të tokave pjellore që i posedojnë duke u përshtatur me gjendjen ekzistuese të papunësisë së madhe në komunë. Në sektorin e bujqësisë ata nga donatorë vendorë dhe të huaj janë ndihmuar shumë me mjete dhe makineri si dhe me fondin blegtoral. Sa i përket infrastrukturës ky komitet para luftës ka qenë i favorizuar me investime nga shteti, dhe kryesisht ka rrugë të asfaltuara objekte shkollash, ambulanca, shtëpi kulture, etj. Përveç në fshatrat Tuçep dhe Çërkolez, ku ka më shumë shtëpi të vjetra, në vendet tjera ku janë kthyer, ata kanë shtëpi të reja, në të cilën jetojnë familje me numër të vogël anëtarësh. Në fshatrat tjera jashtë Tuçepit dhe Çërkolezit jetojnë kryesisht kryefamiljarë, të moshuar që mbajnë shtëpitë dhe tokat e tyre, kurse të rinjtë gjithnjë e më pak pranojnë të kthehen në mungesë të perspektivës edhe për shkak të varfërisë në Kosovë, edhe për shkak se nuk e gjejnë perspektivën në jetën e fshatit.

Sa i përket organizimit të jetës në komunitet ekzistojnë dy struktura të pushtetit, ato kosovare dhe ajo e Serbisë. Kështu, ekziston administrata e Kosovës dhe ajo e Serbisë, njëjtë është edhe me shëndetësinë, arsimin, higjienën etj. Shumë herë është e njëjta strukturë e njerëzve ka qenë pjesë e të dy sistemeve të financimit dhe ndarjes së përgjegjësisë. Gjatë vjetëve të kaluara këto struktura herë janë forcuar, herë janë dobësuar, por kanë qenë gjithnjë të pranishme. Kjo posaçërisht është e dallueshme në fshatin Osojan dhe Çërkolez. Komuniteti ka përfituar nga të dy strukturat e pushtetit në paga, projekte, etj. edhe pse nuk i ka kryer obligimet ndaj asnjërit. Komuniteti për dhjetë vjet deri më tani nuk ka paguar tatim në pronë, nuk paguan rrymën, ujën dhe shërbime tjera. Vetëm në vjeshtën e vitit 2009, pjesëtarët e këtij komuniteti kanë filluar të nënshkruajnë kontratat me KEK-un me të cilat obligohen që në vazhdim të paguajnë rrymën e shpenzuar. Organizimi shoqëror i komunitetit është në nivel të ultë. Një pjesë e mirë e këtij komuniteti edhe në mungesë të përvojës,

edhe për mosnjohje të rrjedhave dhe ndryshimeve që kanë ndodhur vjetëve të fundit në Kosovë, ka mbetur jashtë përfshirjes në çfarëdo rrjedhe të jetës shoqërore në komunë. Arsyet politike kanë pasur gjithnjë një ndikim në përfshirjen e këtij komuniteti në jetën shoqërore dhe vazhdojnë të kenë përsëri ndikimin e vet. Nga strukturat komunale dhe qendrore të qeverisjes kosovare ka pasur ftesa të vazhdueshme për t'u përfshirë në procesin politik në Kosovë dhe në komunën e Istogut. Dialogu ndëretnik dhe integrimi i komunitet mbeten një kërkesë e vazhdueshme në të cilën duhet të punojë shoqëria kosovare. Viteve të fundit edhe në kuadër të vet komuniteti ka një qasje më aprovuese në këtë drejtim.

## 1.6 Hulumtimi i kryer nga "Syri i Vizionit" për gjendjen e këtij komuniteti në komunën e Istogut

OJQ "Syri i Vizionit" gjatë muajve maj e qershor të vitit 2009 ka bërë një hulumtim për gjendjen e komunitetit serb në komunën e Istogut. Intervistat e bëra nga hulumtuesit nga OJQ "Syri i Vizionit" kanë mbledhur informacione për gjendjen e familjeve të këtij komuniteti dhe objekteve të banimit. Hulumtimi është kryer në dhjetë lokalitetet e banuara me pjesëtarë të komunitetit serb: Osojan, Shalinovicë, Tuçep, Kosh, Bllagaq, Çërkolez, Beliq, Lug, Oprashkë, Serbobran dhe Llukavc i Thatë. Në këto vende janë intervistuar mbi 100 familje, nga të cilat intervistuesit kanë marrë të dhënat e përgjithshme dhe ato në tematika të veçanta. Të intervistuarit u janë përgjigjur pyetjeve për numrin e anëtarëve në familje, moshën dhe gjininë e tyre, gjendjen ekonomike-punësimin, të ardhurat, pasurinë dhe pronat. Poashtu në pyetësorët për gjendjen e shtëpive/objekteve të tyre banimit gjatë intervistimeve janë mbledhur të dhënat për madhësinë e shtëpive dhe hapësirën për jetesë për familjet, kohën dhe kushtet e ndërtimit, pajisjen e shtëpive me pajisjet, etj. Intervistimi jep një pasqyrë të plotë të gjendjes dhe kushteve në të cilat jeton komuniteti, një pasqyrë kaq të hollësishme nuk e ka bërë asnjë institucion më parë, duke nxjerrë të dhëna të saktësuara për komunitetin dhe kushtet në të cilat jeton. Hulumtimi ka një mangësi lidhur me numrin banorëve për faktin se intervistuesit kanë dhënë jo gjendjen reale në familjet e tyre, por kanë përfshirë aty edhe anëtarë të familjes që momentalisht jetojnë jashtë Kosovës.



## 1.6.1 Gjendja e familjeve

Në këto shtatë lokalitete të komunës janë kryer mbi 100 intervista me qytetarë që jetojnë aty. Rezultati ka treguar se nga familjet e intervistuar del se familja mesatare ka përafërsisht 3.6 anëtarë për familje, 37% e familjeve të intervistuar e përbëjnë moshë prej 24 deri 64 vjet.

Sa i përket nivelit të shkollimit, hulumtimi nxjerr në pah se 62 përqind e popullatës ka vetëm arsim fillor, kurse 5 përqind kanë arsimim të lartë.

Në temat për punësimin rezultati është se 31 përqind janë të punësuar, 9 përqind janë të vetëpunësuar, kurse 60 për qind e të intervistuarve nga moshë 18-64 nuk punojnë.

Në të hyrat familjare 76 përqind vijnë nga rrogat, 23 përqind nga asistencë sociale, kurse vetëm 1 përqind nga diaspora.

Nga shumat e deklaruara për të hyrat mujore në familje del që 80 përqind kanë të ardhura prej mbi 200 euro, kurse 20 përqind thonë se kanë më pak se 100 euro në muaj. Pyetjes për posedim të automjeteve të motorizuara, nga familjet e intervistuar 83 përqind e tyre janë deklaruar se nuk kanë asnjë automjet.

## 1.6.2 Gjendja e objekteve të banimit

Sa i përket gjendjes së banimit, intervistimi ka nxjerrë në pah se gjatë luftës 57 përqind e shtëpive kanë pasur dëmtime të kategorinë V, kurse 19 përqind e shtëpive të tyre nuk janë dëmtuar ose kanë pësuar dëmtime të vogla. Shumica e shtëpive (94 përqind) janë njëkatëshe, kurse nga të intervistuarit 91 përqind e shtëpive kanë kualitet të mirë ndërtimi. Sa i përket shfrytëzimit 93 përqind e familjeve kanë vetëm nga një anëtar, kurse për nga madhësia 78 përqind kanë 100 ose më shumë metra katrore.

Sa i përket lejeve të ndërtimit, mbi 90 përqind deklarohen që kanë leje ndërtimi.

Sa i përket shërbimeve komunale ka një qasje të kufizuar për familjet e këtij komuniteti. Ata shfrytëzojnë 100 përqind drurin për ngrohje. Intervistimi tregon se 74 përqind shfrytëzojnë telefona mobil pasi nuk kanë telefona fiks; 87 përqind janë të lidhur me ujësjellës, kurse 65 përqind që nuk kanë kanalizime por përdorin gropat septike. Në këtë komunitet 25 përqind përdorin deponi ilegale për grumbullimin e mbeturinave. Për dallim nga shërbimet, përgjigjja ndaj obligimeve është e vogël: 99 % e të intervistuarve deklarojnë se nuk paguajnë tatim në pronë.

## 1.7 Qasja në shërbimet publike

Varësisht nga lokaliteti ku jetojnë pjesëtarët e komunitetit serb kanë qasje në shërbimet publike të institucioneve të Kosovës, por edhe atyre të Qeverisë së Serbisë në Kosovë. Në disa vende ata kanë qasje në shërbimet publike të të dy pushteteve.

Ata ndjekin mësimet në shkollat e veçanta për serbët në fshatin Çërkolez dhe Osojan. Në fshatin Çërkolez ata ndjekin mësimet në shkollën tetëvjeçare të financuar nga Republika e Serbisë, ndërsa pas kësaj ndjekin shkollën e mesme në fshatin fqinj Suhogërrllë të komunës së Skenderajt. Në Osojan përveç shkollës fillore funksionon edhe shkolla e mesme në drejtimet gjimnaz dhe teknike, me financim po nga Qeveria e Serbisë. Këto shkolla janë financuar edhe nga Qeveria e Kosovës deri para dy vjetësh, kur Qeveria e Serbisë u ka kushtëzuar mësimdhënësve të përcaktohen se në cilin sistem arsimor do marrin pjesë. Nxënësit nga fshatrat tjerë udhëtojnë për në këto shkolla.

Shërbimet shëndetësore poashtu komuniteti serb momentalisht në radhë të parë i ka të organizuara nga Qeveria e Serbisë. Dy objektet janë ambulanca e Çërkolezit dhe Shtëpia e shëndetit në Osojan, por sipas nevojës ndihmë të parë marrin edhe në ambulatat e fshatrave fqinje dhe në Spitalin e Istogut. Sa i përket shërbimeve sociale pjesëtarët e komunitetit gëzojnë të njëjtat kushte si gjithë qytetarët e Kosovës. Lidhur me punësimin në institucionet komunale dhe shtetërore, komuniteti ka një numër shumë të vogël të të punësuarve vetëm 3 vetë në institucionet kosovare, por ka një numër të madh të punësuarve në strukturat e pushtetit serb në Kosovë.

Në aspektin e përfaqësimit, serbët për shkak të mos daljes në zgjedhjet lokale nuk kanë përfaqësues në Kuvendin Komunal të Istogut, por janë të përfaqësuar nëpër komitetet e Kuvendit. Në Kuvendin e Kosovës, 20 vende janë të rezervuara për komunitet pakicë në Kosovë-dhjetë për serbët.

Problemet e banimit, pronave dhe vendbanimeve joformale nuk janë probleme me të cilat ndeshet komuniteti. Vendbanimet kanë kryesisht infrastrukturë të zhvilluar në krahasim me fshatrat tjera.



Çështja e sigurisë paraqet një problem i cili është tashmë i tejkaluar në këtë komunitet kudo që jeton në komunën e Istogut. Pjesëtarët e këtyre komuniteteve kanë lirinë dhe sigurinë si dhe e shprehin pa ndonjë pengesë përkatësinë tyre etnike dhe fetare. Komuniteti ka një radio lokale në fshati fqinj Suhogërlle, kurse informimin kryesisht e marrin nga mediat nga Beogradi. Për problematikat e tyre është shkruar mjaft nga media në gjuhën shqipe, me një qasje që posaçërisht vjetëve të fundit kryesisht është pozitive dhe afirmuese.

## 1.8 Qasja

Strategjia i qaset komunitetin në mënyrë afirmative. Qëllimi i kësaj strategjie është të afirmojë veprimin pozitiv në raport me komunitetin, në përputhje me orientimet evropiane për veprimin me komunitetet pakicë si dhe në koordinim me politikat e Qeverisë së Kosovës karshi komuniteteve pakicë në Kosovë.

Nga ana formale, problematikave të komuniteteve strategjia iu ka qasur në dy mënyrë: me qasjen në përgjithësi dhe sipas lokaliteteve të veçanta. Qasja e parë ka të bëjë me kërkesat dhe problematikat që kanë të bëjnë me komunitetin në përgjithësi kudo që jeton brenda komunës së Istogut. Në këtë pjesë bëhet fjalë për tematika të tilla që s'lidhen me lokalitetin por janë nevoja të përbashkëta për të gjithë komunitetin. Aty hyjnë kërkesat për përdorimin e gjuhës serbe, informimin, përfaqësimin politik, procesin e kthimit dhe integritet, etj. nga të cilat përfiton gjithë komuniteti në secilin lokalitet, përfshirë edhe lokalitetet më vogla në të cilat ka vetëm disa familje.

Strategjia është e mbështetur në debatet me komunitetet orientuar në shtatë tema kryesore të konsideruara si më të rëndësishme për komunitetet:

Shtëpitë, çështjet pronësore, vendbanimet joformale  
Edukimi dhe rinia  
Punësimi dhe zhvillimi ekonomik  
Shëndetësia dhe çështjet sociale  
Siguria, të drejtat e minoriteteve dhe përfaqësimi  
Kultura, mediat dhe informimi  
Të drejtat e femrave

Qasja sipas lokaliteteve të ndryshme ka të bëjë me projekte të veçanta. Kryesisht më të shpeshta në këtë pjesë janë projektet për infrastrukturën, projektet e bujqësisë, zhvillimit ekonomik, etj.

Në këtë pjesë gjatë hartimit të strategjisë, bashkë me komunitetin, "Syri i Vizionit" ka tentuar të bëjë edhe përllogaritjen e përafërt të kostos së implikimit buxhetor për projektet e veçanta. Në këtë mënyrë këto kërkesa të komunitetit kanë marrë formën e mini projekteve, në të cilat sipas një modeli të përbashkët janë përcaktuar disa kërkesa si kostoja e përafërt e llogaritjes së çmimit, objektivat dhe qëllimet, përfituesit, etj. Këto të dhëna janë konsideruar si pasqyrë e parë për t'u paraqitur para komunës dhe donatorëve për të matur mundësinë e angazhimit financiar.

## 1.9 Zbatimi i strategjisë

Ky dokument u adresohet të gjithë institucioneve, organizatave dhe atyre që janë të interesuar për të punuar me komunitetin serb në komunën e Istogut. Megjithatë, në radhë të parë Strategjia është hartuar për të qenë në dispozicion të komunës dhe komunitetit, për nevojat e planifikimit, ndërhyrjes në këtë komunitet dhe për të qenë në dispozicion për donatorët.

Strategjia në formën e tillë të hartuar ofron një pasqyrë të gjendjes në terren, kërkesat e komunitetit dhe jep sugjerime për projektet dhe drejtimet e mundshme të zhvillimit dhe investimit në periudhën trevjeçare në vazhdim. Ajo mund të shfrytëzohet nga zyrtarët komunalë në takimet me donatorët të cilët mund të shohin vendin se ku mund të kyçen për të ndihmuar komunën dhe komunitetin.

Me përcaktimin e kërkesave/ projekteve Strategjia jep edhe një përllogaritje të përafërt të kostos së ndërhyrjes, kështu që paraqet një tregues të mirë të nevojave të implikimeve buxhetore për vetë komunën ose donatorët, në mënyrë që ata të kenë mundësi të matin mundësitë e tyre dhe angazhimit të tyre në komunitete.

Ajo është një dokument në dispozicion posaçërisht për vetë komunitetin, përfaqësuesit e tyre, qoftë në institucionet politike, qoftë të shoqërisë civile për të kërkuar projekte dhe zhvillimin e komunitetit. Ajo do të jetë një dokument i rëndësishëm që pasqyron gjendjen e tërësishme të komunitetit të tyre, mundësitë dhe perspektivat.

## 1.10 Vështirësitë në realizimin e kësaj strategjie

Autorët e strategjisë e kuptojnë që gjitha rekomandimet dhe sugjerimet që dalin nga ky dokument nuk mund të plotësohen përnjëherë, as në një periudhë të shkurtë. Ato mbasin si orientime të vazhdueshme për institucionet dhe shoqërinë në një periudhë afatmesme dhe afatgjate. Por disa nga kërkesat sipas sektorëve dhe disa nga projektet dallohen për urgjencën me të cilën duhet ndërhyrë në to. Prioritet në këtë aspekt paraqitet nevoja për integrimin e komunitetit, nxitjen e dialogut ndër fqinjësor, punësimin, aktivizimin e rinisë, ngjalljen e jetës në fshatrat ku është bërë kthimi, shtimin e të kthyerve në pjesën urbane dhe ruajtjen e pasurisë. Këto kërkojnë ndërhyje më të shpejtë, ndërsa edhe sektorët tjerë janë poaq të rëndësishëm dhe me nevojën që sa më parë të veprohet në to.

Autorët e strategjisë janë të vetëdijshëm për disa vështirësi që do të ndikojnë në realizimin e kësaj strategjie. Vështirësi kryesore në këso raste janë mungesa e mjeteve financiare për plotësimin dhe jetësimin e nevojave që ka komuniteti. Komuniteti serb në lokalitetet ku jeton kanë nevojë për ndryshime të mëdha qoftë në mënyrën e jetës, qoftë në raport me fqinjët e vet. Mundësia reale financiare e institucioneve qendrore dhe lokale, buxhetit dhe shoqërisë kosovare, janë shumë të kufizuara, ndërsa nevojat janë të mëdha dhe kërkesat vijnë nga të gjitha komunitetet dhe nga të gjitha kategoritë. Poashtu është e ditur se numri i donatorëve, ku hyjnë fonde dhe organizata ndërkombëtare që veprojnë në Kosovë dhe në komunën e Istogut, është zvogëluar, prandaj edhe mundësia e përkrahjes për projektet e komunitetit është më e vogël tash.

Një tjetër vështirësi është nga vet komuniteti, mënyra e tij e organizimit, ndërhyrja e politikës dhe mungesa e dëshirës për të marrë pjesë në jetën politike dhe shoqërore të komunës. Me mungesën e përfaqësimit në pushtetin lokal komuniteti shkëput lidhjet me komunën, institucionet dhe donatorët dhe kjo ndikon në zbatimin e kësaj strategjie në të cilën parashihet bashkëpunimi i të gjithë faktorëve. Probleme mund të ketë për faktin e gjendjes ekonomike e sociale të komunitetit, mungesa e zhvillimit, përçarja nga ndikimi i politikës dhe mungesa e elitës kulturore që do i printe komunitetit për të identifikuar nevojat e tij dhe rrugët e zgjedhjes. Komuniteti nuk është i organizuar sa duhet, nuk ka konkurrencë e garë mendimesh, projektsh politike e idesh. Sektori i shoqërisë civile

ndonëse është prezent nuk është formuluar ende.

Vështirësi në këtë aspekt paraqet fakti se pjesëtarët e komunitetit janë shpërndarë nëpër lokalitete të ndryshme që shumë herë janë larg nga njëri tjetri, në bashkësi të vogla që shumë herë nuk e kalojnë numrin e disa familjeve në një fshat. Në këtë mënyrë komunikimi dhe ndërveprimi brenda komunitetit është i paktë dhe mundësia e organizimit të përbashkët është e vogël. Në këto familje kryesisht jetojnë të moshuar dhe pak të rinj.

Sa i përket projekteve për punësim vështirësitë shtohen nga fakti se në Kosovë dhe komunën e Istogut papunësia është shumë e madhe, numri i vendeve të punës që mund të hapen është shumë i vogël dhe kjo bën të vështirë përfshirjen e pjesëtarëve të këtij komuniteti në projektet për punësim.

Vështirësia e fundit që duhet përmendur është për faktin se Strategjia është joobligative në kuptimin që nuk ka ndonjë organ përgjegjës i cili do zbatonte këtë dokument. Në këtë aspekt institucionet dhe donatorët vendosin vet për mënyrën se sa dhe si do të plotësojnë rekomandimet që dalin nga ky dokument. "Syri i Vizionit" inkurajon institucionet që të shfrytëzojnë sa më shumë këtë dokument dhe të plotësojnë aq sa munden nga kërkesat që dalin nga ky dokument.



## II. Iniciativat dhe rekomandimet



## 2.1 Hyrje

Strategjia i qaset komunitetit në dy mënyrë: me qasjen në përgjithësi dhe sipas lokaliteteve të veçanta. Qasja e parë ka të bëjë me kërkesat dhe problematikat që kanë të bëjnë me komunitetin në përgjithësi kudo që jeton brenda komunës së Istogut. Në këtë pjesë bëhet fjalë për tematika të tilla që s'lidhen me lokalitetin por janë nevoja të përbashkëta për të gjithë komunitetin. Aty hyjnë kërkesat për përdorimin e gjuhës serbe, informimin, përfaqësimin politik, procesin e kthimit dhe integritet, etj. nga të cilat përfiton gjithë komuniteti në secilin lokalitet, përfshirë edhe lokalitetet më vogla në të cilat ka vetëm disa familje.

Strategjia është e mbështetur në debatet me komunitetin orientuar në shtatë fushat kryesore të konsideruara si më të rëndësishme për komunitetin. Ato janë:

1. Çështjet pronësore, të banimit dhe vendbanimet joformale
2. Edukimi dhe rinia
3. Punësimi dhe zhvillimi ekonomik
4. Shëndetësia dhe çështjet sociale
5. Siguria, të drejtat e minoriteteve dhe përfaqësimi
6. Kultura, mediat dhe informimi
7. Të drejtat e femrave

Në të vërtetë në shumë raste, problematikat me të cilat përballlet komuniteti serb janë të përgjithshme, për të gjitha komunitetet. Me të njëjtën problematikë në shumicën e rasteve përballlet edhe vet komuniteti shumicë shqiptar, siç janë çështjet e punësimit, zhvillimit ekonomik, bujqësisë, shërbimet jo aq të mira shëndetësore, çështjet e ndihmës sociale, etj.

Por ka edhe problematika që janë të veçanta për komunitetin serb sikurse çështjet e lëvizjes, pjesëmarrjes dhe përfaqësimit politik, çështjet e ndërmarrësisë ekonomike në kuptimin e tregut, kultura e informimi, të drejtat e banimit dhe shfrytëzimit të pronës, etj.

Bazuar në takimet me komunitetin dhe nevojat që kanë paraqitur vet përfaqësuesit e komunitetit, disa sektorëve u është dhënë më pak vëmendje në këtë strategji, duke u përqendruar në sektorë tjerë ku është menduar se kontributi mund të jetë më i madh për vet komunitetin.

## 2.2 Çështjet pronësore, të banimit dhe vendbanimet joformale

**Përshkrimi i gjendjes:** Komuniteti serb në komunën e Istogut në pjesën më të madhe jeton në zona rurale. Përqendrimi i popullatës varet nga përbërja dhe struktura etnike e fshatrave dhe nga ecuria e kthimit në dhjetë vjetët pas luftës në Kosovë. Shikuar për nga numri, shumica e banorëve megjithatë jetojnë në fshatrat Osojan dhe Çërkolez. Osojani është fshati i parë në të cilin ka filluar kthimi në Kosovë në vitin 2001. Në Çërkolez ata kanë jetuar pa shpëputje që prej luftës, pa u larguar tërësisht asnjëherë nga Kosova. Fshatrat tjera të gjitha janë dëmtuar nga flakët e luftës dhe shtëpitë kryesisht janë djegur, kështu që në kuadër të procesit të kthimit është dashur të bëhet njëkohësisht edhe rindërtimi i shtëpive. Në këtë periudhë të rindërtimit janë ndërtuar 51 shtëpi në Kosh, 24 shtëpi në Tuçep, në lagjen Lug e Istogut 46 shtëpi, 12 në Bllagaq, Srbobran 13 shtëpi, 21 shtëpi në Llukavc të Thatë, Osojani rreth 160 shtëpi, Sineja 18 shtëpi, etj. Shumica nga këto shtëpi janë të pabanuara. Në disa raste disa prej tyre janë nxjerrë në shitje edhe pse shtëpitë ishin bërë për të stimuluar procesin e kthimit. Komuniteti ngrit problemin e disa shitjeve joligjore të shtëpive dhe pronave, që bëhen me dokumente të falsifikuara dhe që kanë krijuar probleme në komunitet.

Me ndërtimin e këtyre është kryer pjesa dërmuese e shtëpive që kanë qenë para luftës në këto fshatra. Edhe pse ka edhe një numër prej dhjetëra shtëpive të pandërtuara, çështja e rindërtimit për momentin nuk paraqitet si prioritet dhe si nevojë e ngutshme për komunitetin, por mbetet si synim në të ardhmen.

Në pjesën urbane të qytetit të Istogut gjendja është më specifike. Pasi nuk ka ndonjë studim për gjendjen e objekteve të banimit në pronësi të serbëve në qytetin e Istogut, nuk dihet se çka dhe si është gjendja në këtë sektor. AKP megjithatë ka të dhëna për pronat në komunën e Istogut e që kryesisht janë banesa (edhe pse ka edhe prona tjera) nga të cilat shumica janë në pronësi të serbëve. Kërkesat në këtë agjensi, sipas të dhënave të muajit nëntor 2009, i kanë paraqitur pronarët e 5673 pronave, nga të cilat kjo agjenci i ka zgjidhur 3679 raste. Në rastet e paraqitura dhe të nxitura nga AKP në administrim janë vënë në Istog 137 prona, ndërsa me qira janë lëshuar poashtu numër i madh i tyre përmes AKP. Në qytetin e Istogut shtëpi për të kthyerit në këtë fazë janë ndërtuar vetëm në lagjen Lug, pasi që është menduar se kthimi mund të jetë më lehtë i realizueshëm në zona rurale. Por në zonën urbane të Istogut paraqiten problemet me pronat e banimit kolektiv në pronësi të

serbëve, shumica e të cilave ka qenë e uzurpuar dhe shfrytëzuar pa leje. Këto banesa iu kanë nënshtruar dëmtimit, ndërsa një pjesë e tyre nga shfrytëzuesit e rinj vazhdojnë të mbahen në shfrytëzim pa asnjë të drejtë dhe ata refuzojnë t'i lirojnë ato. Agjensionin Kosovari i Pronës punon në menaxhimin e tyre dhe momentalisht ai është i vetmi organ përgjegjës për çështjet pronësore banesore në Kosovë, porse kapaciteti i saj për të mbuluar një numër të madh banesash dhe për t'i mbajtur ato në kontroll është i vogël.

Për dallim nga zona urbane, në zonat rurale çështja e pronësisë së shtëpive dhe pronave paraqet një problem më të vogël, pasi pronësia është më e përcaktuar. Por në disa nga këto lokalitete problem paraqitet realizimi i të drejtës së shfrytëzimit të kësaj prone. Banorët e disa fshatrave kanë problem shfrytëzimit të pronës ose të përfitimit vjetor nga toka, pasi ato i punojnë dhe i vjelin fqinjët e tyre në të shumtën e rasteve pa kompensim. Problem i përmendur në disa raste është edhe dëmtimi i pyjeve private në pronësinë e pjesëtarëve të këtij komuniteti.

Në kuptim të statusit të lokaliteteve të banuara me serb në komunën e Istogut, zonat që janë përfshirë në këtë strategji, paraqesin zona formale dhe problemi i vendbanimeve joformale nuk është problem momental i këtij komuniteti.

Probleme ka edhe me pajisjen e qytetarëve me dokumentet kosovare, që për një kohë të gjatë ishin refuzuar, por kohëve të fundit ka një numër të madh të të interesuarve që po pajisen me këto dokumente.

### Iniciativat ekzistuese:

Shumë donatorë kanë punuar në rindërtimin e shtëpive dhe objekteve në favor të komunitetit. Pas luftës janë ndërtuar rreth 300 shtëpi. Organizatat dhe institucionet që kanë punuar në rindërtimin e shtëpive janë: THW, Mercy Corps, DRC, Qeveria e Serbisë, Qeveria e Kosovës, Care International, Komuna e Istogut, UNDP-SPARK, European Perspective etj. Për pasojë për një pjesë të mirë të këtij komuniteti është zgjidhur çështja e banimit.

Momentalisht gjatë vitit 2009 po punohen diku rreth 55 shtëpi për komunitetin serb në këtë komunë, kryesisht nga Qeveria e Kosovës, UNDP dhe European Perspective. Në fshatin e Sinësë Ministria për kthim dhe komunitete po ndërton 18 shtëpi. Nga pesë shtëpi po ndërtohen në fshatrat Zallq, Grab, Bellopoje dhe Gurakoc. Në Osojan po ndërtohen 6 shtëpi, kurse në Shalinovicë, Srbobran, Llukavc të Thatë dhe Oprashkë nga dy shtëpi, nga një shtëpi në Çërkolez, Kosh dhe Veriq.

Agjensioni Kosovar i Pronës (AKP) është agjensioni që merret me çështjet pronësore dhe zgjidh problemet e pronësisë me mandatin për kërkesat që rrjedhin nga lufta e vitit 1999 në lidhje me pronën e paluajtshme private, që përfshin pronën bujqësore dhe komerciale. AKP bën pranimin dhe regjistrimin e kërkesave specifike për pronën e paluajtshme private, zbatimin e vendimeve përfundimtare ligjore dhe bën administrimin e pronave të braktisura.

Istogu ka hartuar Planin ideor urbanistik dhe zhvillimor, kurse në vazhdim do të kryhet hartimi i planeve rregulluese të hollësishme për të gjitha qytetin dhe më këtë do të sqarohet veprimi direkt i punës nëpër secilën lagje dhe në të njëjtën kohë do të verifikojë më afër nevojën e banorëve për legalizimin e shtëpive dhe ndërtimet e mundshëm në të ardhmen.

### *Rekomandime për veprime të mëtejme:*

- KPA të forcohet dhe të jetë më aktive në mbrojtjen e dhe menaxhimin e pronave
- Policia e Kosovës poashtu të ndihmojë realizimin e mandatit të AKP lidhur me pronat e serbëve
- Të kërkohen donatorë tjerë për të vazhduar rindërtimin e shtëpive
- Të ketë një mbikëqyrje nga komuna për shitblerjen e pronave në mënyrë që të mos ketë keqpërdorime dhe falsifikime që bëjnë të munduar që tokën ta shesin mashtruesit, që i shkakton probleme komunitetit
- Të përkrahet dhe të ndihmohet pajisja e qytetarëve me dokumentet kosovare

## 2.3 Edukimi dhe rinia

Përshkrimi i gjendjes: Në fshatin Osojan ka shkollë fillore dhe të mesme në gjuhën serbe. Aty ndjekin mësimin nxënësit e fshatit, por edhe nxënësit nga fshatrat Kosh, Tuçep, Shalinovicë, Srbobran, etj. Mësimi zhvillohet vetëm në gjuhën serbe sipas planprogrameve të Republikës së Serbisë kurse mësimdhënësit paguhen nga buxheti i Qeverisë së Serbisë. Shkollat kanë kuadrin e mjaftuar ndërsa janë tri drejtime në shkollën e mesme të Osojanit: ekonomike, teknike dhe gjimnaz. Veç kësaj shkollë tetëvjeçare ka edhe në fshatin Cërkolez.

Shkollimi në lokalitetet tjera në të cilat jetojnë serbët për shkak të strukturës së popullsisë, paraqitet specifike në këto lokalitete. Në fshatrat tjera dhe në qytetin e Istogut ka një numër fare të vogël të të rinjve serbë. Për këtë arsye në këto lokalitete nuk ka gati aspak nxënës dhe deri në fazë tjetër kur planifikohet dhe dëshirohet një kthim më i madh dhe më i qëndrueshëm, çështja e arsimit nuk paraqitet si çështje e prioritetit. Në fshatrat tjerë dhe në qytetin e Istogut momentalisht nuk ka nxënës nga komuniteti serb, por ata priten në të ardhmen nëse procesi i kthimit zhvillohet me sukses mund të pritet të kthehen anëtarë tjerë të familjeve që jetojnë momentalisht jashtë Istogut.

Sa i përket arsimit parashkollor për nxënësit nga komuniteti serb në fshatin Osojan ka një klasë parashkollore me 17 nxënës në kuadër të shkollës së fshatit. Në shkollën fillore të këtij fshati janë 53 nxënës e në të mesmen 31 nxënës. Në shkollën e fshatit Cërkolez ka 7 nxënës, pesë të shkollës së mesme.

Sa i përket arsimit të lartë, studentët nga ky komunitet ndjekin studimet në Universitetin në Mitrovicë që punon me planprogramet e Republikës së Serbisë ose nëpër universitete tjera në Serbi. Ka së paku 17 studentë të tillë momentalisht.

Në Fakulteti i Shkencave të Aplikuara të Biznesit në Pejë ka disa drejtime në gjuhën boshnjake, por në to deri më tani nuk ka asnjë student serb edhe pse ka vende për ta. Klasa fillore në gjuhën boshnjake poashtu ka edhe në fshatrat Banjë e Dobrushë që në të ardhmen mund të shërbejnë edhe për nxënësit serbë.

Autorët e kësaj strategjie mendojnë se në një të ardhme sa më të shpejtë shkollat multietnike duhet të jenë synim i shoqërisë dhe institucioneve arsimore në këtë komunë. Gjendja e të rinjve në këtë komunitet varet nga kushtet e rrethanat që ka jetuar komuniteti në dhjetë vjetët e kaluara. Përveç fshatit Osojan dhe Cërkolez, në fshatrat tjera

ka pak ose aspak të rinj, pasi ata nuk gjejnë perspektivë në Kosovë dhe ose largohen në Serbi ose në vendet perëndimore. Jeta politike dhe shoqërore që zhvillohet brenda komunitetit serb është e tillë që nuk ofron shumë mundësi për kyçje të të rinjve. Ata janë pak të kyçur në politikë, ndërsa subjektet politike që veprojnë brenda komunitetit nuk kanë degët e forumeve rinore brenda partisë. Në fshatin Osojan ka një qendër rinore me internet qendër dhe kushte tjera për rininë. Në fshatrat Osojan dhe Cërkolez ka organizime të grupeve joformale rinore, por jo ndonjë organizatë joqeveritare të regjistruar.

### Iniciativat ekzistuese:

Shkollat ekzistuese ofrojnë kushte për mësimin e nxënësve në dy lokalitete Osojan dhe Cërkolez. Qeveria e Serbisë përveç pagesave të stafit arsimor, bën edhe pagesën e transportit të nxënësve nga fshatrat fqinje.

Në fshatin Osojan ekziston qendra rinore e ndërtuar në vitin 2004 nga Kuvendi komunal Istog dhe e pajisur nga Care International, DRC, IOM, UNMIK, etj, në të cilin ka mundësi të zhvillohen aktivitete rinore, ka një internet qendër me disa kompjuterë dhe mundësi tjera për t'u shfrytëzuar si salla sportive, e pingpongut etj. Një qendër e ngjashme është ndërtuar në fshatin Cërkolez me kompjuterë, sallë sportive, ambient për kurse e argëtim për të rinjtë e ndërtuar nga Care International dhe KK Istog. Në të kaluarën organizata si Syri i vizionit nga Peja kanë zhvilluar aktivitete me të rinjtë në këto dy qendra rinore në këto lokalitete. Tani në mungesë të ideve dhe donacioneve qendra e Cërkolezit qëndron e mbyllur.

Tek të rinjtë e komunitetit serb ka një strukturë të organizimit rinor, që me ndihmën e disa donatorëve kanë zhvilluar disa aktivitete, të cilat kanë ndikuar në ndryshimin e jetës së të rinjve të këtij komuniteti.

### Rekomandime për veprime të mëtejme:

- Të përkrahet krijimi i shkollave multietnike
- Të gjenden fonde për shkollën e djegur të Llukavcit të Thatë dhe Koshit në mënyrë që kur të kthehen, fëmijët të kenë shkollë
- Të inkurajohet pjesëmarrja e të rinjve në politikë
- Të përfshihen të rinjtë në aktivitete kulturore e sportive
- Të përkrahet realizimi i projekteve për organizimin dhe fuqizimin e rinisë, duke filluar nga organizatat rinore, klubet sportive, etj
- Të zhvillohen aktivitete sportive dhe kulturore të të rinjve serbë dhe komuniteteve tjera, si psh. turne futbollit, mbrëmje rinore, ekspozita artistike, etj.

## 2.4 Punësimi dhe zhvillimi ekonomik

Përshkrimi i gjendjes:

Komuniteti serb që jeton momentalisht në komunën e Istogut përbën një komunitet të vogël në kuadër të popullsisë së përgjithshme të komunës. Sipas të dhënave të Komunës së Istogut të regjistruar banorë në këtë komunë, nga komuniteti serb janë diku 1750 banorë në një komunë me rreth 70 mijë banorë edhe pse në të kaluarën ata përbënin një komunitet shumë më të madh me disa mija banorë. Numri i atyre që punojnë nuk është i vogël, nëse krahasohet me komunitetin shumicë, por edhe të gjithë rajonin që përballet me papunësi të madhe, ku një pjesë e mirë e popullatës jeton në kushte të vështira dhe varfëri. Ata financohen nga Qeveria e Serbisë, kurse vetëm pak persona momentalisht marrin pagë nga buxheti i Qeverisë së Kosovës. Sipas të dhënave që "Syri i Vizionit" ka mbledhur nga gjendja në terren rezultojnë se punojnë një numër prej mbi 100 të punësuar nga komuniteti serb, që marrin paga nga buxheti i Qeverisë së Serbisë për komunën e Istogut (23 të punësuar në administratë, 42 në arsim dhe 39 në shëndetësi). Të punësuar dhe me paga nga buxheti i Kosovës momentalisht janë vetëm tre persona (dy në administratë, një në polici). Këto të ardhura ndikojnë në përmirësimin e gjendjes ekonomike të komunitetit.

Një kohë kishte edhe paga nga qeveria e Kosovës për punëtorët e arsimit dhe shëndetësisë, por këto dy vjetët e fundit qeveria e Serbisë i ka kushtëzuar qytetarët serbë që të mos pranojnë këto pagesa. Në kuadër të komunitetit ka edhe ndonjë ndërmarrës privat të biznesit, por biznesi i tyre kryesisht kufizohet brenda lokalitetit dhe komunitetit të vet.

Pjesa më e madhe e komunitetit serb në të kaluarën, para luftës, ka qenë tërësisht e punësuar në sektorin shtetëror dhe janë mbajtur nga pagat, kurse të ardhurat shtesë kanë marrë nga tokat dhe pronat e veta që kryesisht shtrihen në zona të mira dhe pjellore dhe me kanale ujitje. Por në periudhën në vazhdim, orientimi i tyre mbetet bujqësia dhe blegtoria. Në vitet e kaluara ka pasur shumë projekte për të ndihmuar posaçërisht zhvillimin e bujqësisë dhe blegtorisë, ndihma me mjete teknike të punës dhe me fondin e bagëtive. Nga kjo ndihmë disa kanë shkuar në favor të komunitetit në fshatrat përkatëse, por edhe disa raste kanë shkuar për përfitime personale. Për menaxhimin e këtyre të mirave të përbashkëta të dhuruara dhe të fituara nga komuniteti, krijimi i kooperativave, ose ndonjë forme të bashkimit të fermerëve është e



nevojshme dhe nga komuniteti shihet si mundësia dhe për të evituar keqpërdorimet dhe për t'i paraprirë zhvillimit ekonomik.

### Iniciativat ekzistuese:

Një numër prej mbi 100 pjesëtarëve të këtij komuniteti tashmë është punësuar në institucionet e ndryshme sigurojnë të hyrat për një numër të mirë të familjeve që jetojnë në këtë komunë. Kjo paraqet një bazë të përmirësuar të gjendjes së këtij komuniteti.

Policia e Kosovës (PK) dhe Forca Sigurisë së Kosovës (FSK) vazhdimisht kanë paraqitur ftesën për pjesëtarët e këtij komuniteti që të punësohen në këto institucione dhe mendohet se në të ardhmen duhet të ketë edhe pjesëtarë të këtij komuniteti që të konkurrojnë atje edhe pse për momentin komuniteti e refuzon këtë.

Organizata dhe institucione të ndryshme kanë ndihmuar banorët e fshatrave për bujqësi. Në fshatin Osojan nga donatorë të ndryshëm janë dhuruar disa traktorë. Po në atë fshat është regjistruar edhe një kooperativë bujqësore e regjistruar si OJQ Agrofokus, që ka marrë disa donacione, pajisje për makineri bujqësore nga Mercy Corps, UNHCR dhe komuna e Istogut. Nga KFOR-i italian i ka ndihmuar me farën dhe plehra, etj. Poashtu makineri bujqësore për banorët e fshatit kanë dhënë edhe Manastiri i Deçanit për mes fondeve nga Qeveria e Serbisë dhe donacionet e jashtme nga një organizatë norvegjeze. Kisha ka dhuruar nga një traktor për fshatrat Serbobran, Shalinovicë, Tuçep dhe Sinejë. IOM-i ka dhuruar në fshatin Serbobran një traktor me mjetet ndihmëse për punë, kurse për fshatin Llukavc të Thatë DRC ka hapur bazene për kultivimin e peshkut. Qendra koordinuese ka dhuruar dy traktorë në Osojan, një Billagaq dhe një në Kosh.

Një shitore në të cilën është punësuar një person është mundësuar nga IOM-i në Llukavc të Thatë dhe njëkohësisht ka ndihmuar hapjen e disa serave. Një mulli është ndërtuar në Osojan dhe një pikë grumbulluese për qumështin është në këtë fshat me financimet e IOM, UNHCR dhe Mercy Corps International. Për të gjithë banorët e komunitetit serb Qeveria e Serbisë siguron farën që është poashtu një ndihmë për zhvillimin e bujqësisë. Manastiri i Deçanit ka financuar ndërtimin e një magazine për ruajtjen e makinerisë bujqësore në fshatin Kosh.

Organizata të ndryshme vendore e të huaja poashtu kanë dhuruar krerë lopësh dhe bagëti tjera më të imta. Ka pasur edhe ndihma për ndërtimin e shtallave, ndër tjera edhe nga qeveria e Serbisë, që ka ndihmuar me dele dhe derra banorët vendas. Pavarësisht mënyrës se si janë menaxhuar

pajisjet, se a janë përdorur ato për gjithë komunitetin, apo për një grup të vogël, apo pavarësisht nëse fermerët i kanë mbajtur lopët apo i kanë shitur menjëherë, kjo përkrahje ka krijuar një potencial për zhvillimin e bujqësisë në këtë komunitet.

Pjesë e zhvillimit të këtyre lokaliteteve janë edhe dhjetëra projekte të zhvilluara nga komuna e Istogut, ku hyjnë kanalizimi për lagjen Lug të Istogut, ujësjellësi në bashkëpunim me KFOR-in dhe komunën në fshatrat Llukavc i Thatë, Kosh, Oprashkë, Osojan, etj. Është bërë edhe kanalizimi tërësisht i ri nga THW dhe DRC për fshatin Billagaq. Janë rregulluar disa rrugë në vendbanime me këtë komunitet e projekte tjera të ndryshme.

### Rekomandime për veprime të mëtejme:

Institucionet me financim nga buxheti i Kosovës në radhët e tyre të punësojnë pjesëtarë të këtij komuniteti

Të inkurajohen të rinjtë serbë që të punësohen në institucionet e Kosovës

Posaçërisht duhet punësuar pjesëtarët e këtij e komuniteti në projektet që kanë të bëjnë me këtë komunitet

Punësimi i ndonjë roje pylli nga fshatrat serbe Të përkrahen projektet për ferma, mini biznese të cilat do mbaheshin nga pjesëtarët e këtij komuniteti

Të përkrahet hapja e kooperative ose bashkimit të fermerëve në zonat me këtë komunitet

Të përkrahet zhvillimi i bujqësisë në fshatra

## 2.5 Shëndetësia dhe çështjet sociale

Përshkrimi i gjendjes: Pjesëtarët e komunitetit serb kanë shërbime shëndetësore në ambulancat e afërta në fshatrat ku jetojnë, kurse ata që jetojnë në zonën urbane kanë shërbime të përbashkëta me popullatën shumicë. Për raste tjera të shërbimeve nga shëndetësia sekondare, ata shërbimet i marrin në Spitalin e Istogut dhe të Mitrovicës. Fshatrat Osojan e Cërkolez kanë ambulancat e veta. Shtëpia e Shëndetit në fshatin Osojan ka ekip mjekësor prej disa mjekësh, stafin e infermiereve dhe shërbime tjera.

Sa i përket shërbimeve sociale duhet pasur parasysh se shoqëria kosovare nuk ofron shumë në politikën sociale. Numri i vogël i atyre që përfitojnë këtë ndihmë vjen për shkakun se kriteret për të përfituar janë shumë të vështira dhe nuk janë të shumta ata që mund t'i plotësojnë. Edhe Qeveria e Serbisë në dy vjetët e fundit ka shtuar shumë kriteret, prandaj shumë përfitues në këtë periudhë e kanë humbur mundësinë e përfitimit. Në muajin nëntor 2009 Qendra për punë sociale e Istogut ka evidentuar mes përfituesve në komunën e Istogu 17 familje të komunitetit serb. Ka edhe një numër më të madh përfituesish të ndihmës sociale nga Qeveria e Serbisë që është më e madhe sesa ndihma sociale e institucioneve kosovare, por numri i tyre nuk dihet. Përafërsisht 230 veta përfitojnë nga pensionet e Qeverisë Kosovare në këtë komunë.

### Iniciativat ekzistuese:

Institucionet vendore dhe ndërkombëtare gjatë dhjetë vjetëve të kaluara kanë realizuar dhjetëra projekte infrastrukture për përmirësimin e kushteve të jetës përfshirë rrugë, ujësjellës e kanalizime, etj. në të gjitha lokalitetet ku jeton komuniteti serb, që ka ndikuar në kualitetin e jetës në këto lokalitete.

Ka dy qendra shëndetësore të financuara nga Serbia, të cilat ofrojnë shërbimet shëndetësore. Në Qendrën mjekësore të Osojanit ka një ekip prej 39 të punësuarve, mjekë dhe staf tjetër mjekësor. Ndërsa në Cërkolez ekziston një ambulancë me një ekip prej disa vetash, por bëhen edhe vizita nga stafi mjekësor për nevojat e komunitetit. Autoritetet e shëndetësisë kosovare nuk kanë fare të bëjnë me këto dy fshatra, porse ato ofrojnë shërbime pa dallime për komunitetin serb në ambulancat e fshatrave fqinje dhe në qendrën spitalore të Istogut.

Ka një ndihmë minimale sociale për 17 familjet më të varfra që plotësojnë kushtet e

përcaktuara me ligj, për përfitimin e ndihmës sociale. Poashtu ka edhe ndihmë sociale që vjen nga institucionet serbe, por numri i përfituesve nuk dihet.

Në ambulancat e financuara nga Qeveria e Serbisë shërbime mjekësore janë falas dhe sigurim shëndetësor, për dallim nga ato të menaxhuara nga institucionet kosovare në të cilat pacientët participojnë me njëfarë pagese që nuk është e madhe.

### Rekomandime për veprime të mëtejme:

- Të shtohen vizitat mjekësore në lokalitetet ku jeton komuniteti
- Të përkrahen projektet e OJQ-ve dhe komuniteteve që kanë të bëjnë me shëndetin
- Të përkrahen kategoritë e njerëzve me nevojë, kryesisht njerëz të moshuar që jetojnë të vetmuar
- Të bëhet menaxhimi dhe bartja e mbeturinave nga fshatrat

## 2.6 Siguria, të drejtat e minoriteteve dhe përfaqësimi

Përshkrimi i gjendjes:

Dhjetë vjet pas përfundimit të luftës në Kosovë, komuniteti serb në komunën e Istogut jeton kryesisht në ato lokalitete ku paraqitet si shumicë. Kthimi është realizuar në disa fshatra, ku është kthyer një numër shumë i vogël banorësh, kurse në zonën urbane të Istogut ka një numër të të kthyerve vetëm në lokalitetin Lug. Në komunën e Istogut ka ndodhur kthimi i parë në Kosovën e pasluftës, në fshatin Osojan të kthyerit e parë janë kthyer në vitin 2001, që atëherë është dashur të shoqërohet me masa sigurie, pasi në vitet e para pas luftës pasojat e luftës ishin ende të freskëta. Vjetëve të para pas luftime ishin shënuar disa incidente ndëretnike. Megjithatë me përjashtim të ngjarjeve të marsit të vitit 2004, kur u bënë shkatërrime në gjithë Kosovë, në këto pesë vjetët e fundit, vazhdimi i procesit të kthimit është realizuar në disa fshatra dhe asnjë incident ndëretnik nuk është shënuar.

Pjesëtarët e komunitetit serb tashmë lëvizin të lirë, dalin për punë administrative dhe shitblerje në Istog dhe Pejë të pashoqëruar nga policia e KFOR-i. As në hyrje të fshatrave më nuk ka nevojë për postbloqe. Baza me ushtarë të KFOR-it që ka ekzistuar në fshatin

Osojan tashmë është larguar nga aty. Kjo atmosferë me e mirë dhe angazhimi i madh i autoriteteve komunale të Istogut dhe Qeverisë së Kosovës, kanë bërë që në dy vjetët e fundit të kemi edhe të kthyerit e parë edhe në qytet, që janë mirëpritur nga fqinjët e tyre, diçka që para disa vjetësh dukej e pamundur.

Por derisa në aspektin e kthimit, sigurisë dhe lirisë së lëvizjes së lirë janë bërë përparime të mëdha në këto pesë vjetët e fundit, në aspektin e përfaqësimit politik ka pasur kthim prapa. Serbët e Istogut nuk kanë asnjë përfaqësues në Kuvendin Komunal të Istogut. Në dy mandatet e para të Kuvendit Komunal nga viti 2001-2004 në kuvendin prej 27 anëtarësh ka pasur nga një përfaqësues të serbëve. Në rastet kur serbët kanë refuzuar të marrin pjesë në zgjedhje, përfaqësuesit e tyre kanë qenë të emëruar nga përfaqësuesi i UNMIK-ut në marrëveshje me autoritetet komunale dhe me komunitetin. Në dy zgjedhjet e fundit komunale subjektet politike serbe nuk kanë marrë pjesë në votimet komunale, dhe ata kanë mbetur pa përfaqësues në Kuvend. Llogaritet se kapacitetet votuese të tyre janë për të nxjerrë një ose dy deputetë komunale nga votuesit potencial të kthyer. Angazhimi i autoriteteve komunale dhe kontakti me përfaqësuesit e komunitetit serb bashkë me përkrahjen nga autoritetet ndërkombëtare në Kosovë kanë krijuar një klimë shumë të mirë të komunikimit, që mund të shërbejë për të ndikuar tek komuniteti serb që të dalë në zgjedhjet e ardhshme. Në zgjedhjet lokale të vitit 2009 një parti (SDS KiM) ka qenë e akredituar për votime edhe në këtë komunë, por përgjigja e qytetarëve ka qenë shumë e vogël.

Sa i përket trajtimit të komunitetit serb në komunën e Istogut qoftë në përfaqësim, në procesin e kthimit, integritet dhe rindërtimit të shtëpive, gjithmonë autoritetet ndërkombëtare dhe pushteti lokal i Istogut kanë pasur parasysh se ky komunitet ka pasur një trajtim të veçantë krahasuar me komunitet tjera pakicë. Kjo ka ndodhur për shkak të procesit politik në Kosovë. Interesimi i faktorëve ndërkombëtarzë për komunitetin ka qenë i madh për shkak të luftës që ka ndodhur më parë dhe për shkak të garancive të vazhdueshme që është dashur të jepen për serbët në Kosovë, për sigurinë e tyre, kthimin, integritetin, etj. Favorizimi i këtij komuniteti është bërë në procesin e kthimit, rindërtimit të shtëpive etj, në krahasim me komunitet boshnjake, egjiptase e rome që aktualisht kanë numër më të madh të banorëve por kanë përfaqësim shumë më të vogël. Veç kësaj komuniteti ka një përkrahje të madhe nga Qeveria e Serbisë që ofron një numër të madh

pagash dhe të ardhurash tjera për këta banorë. Sa i përket ndërtimit të shtëpive të djegura gjatë luftës, serbët kanë përfituar rreth 300 shtëpi dhe është realizuar kthimi i organizuar në më shumë se 12 lokalitete në komunën e Istogut, kurse për komunitetin rom e egjiptian janë realizuar vetëm dy projekte të kthimit në fshatin Dubravë dhe në Cërcë me 22 shtëpi. Për komunitetin boshnjak s'ka pasur asnjë projekt për kthim dhe numri i shtëpive që ata kanë përfituar nga donatorët është shumë më i vogël.

### Iniciativat ekzistuese:

Gjuha serbe përdoret në shkollim, në shkollat e këtij komuniteti dhe mësohet me planprogramet e hartuara nga Ministria e Arsimit të Serbisë.

Gjuha serbe është edhe gjuhë zyrtare në komunë. Në këtë gjuhë përkthehen të gjitha vendimet, rregulloret dhe dokumentacioni komunal. Në këtë gjuhë janë edhe të gjitha mbishkrimet në institucionet shtetërore, shkolla, rrugë, tabela komunikacioni dhe çkado që shkruhet në ambientet publike.

Komuna e Istogut ka të punësuar një numër të vogël pjesëtarësh të këtij komuniteti në sektorin buxhetor. Deri më tash vetëm tre persona janë të punësuar, edhe pse komuna gjithnjë ka shprehur gatishmëri të punësojë pjesëtarë të këtij komuniteti, vet komuniteti më shumë ka preferuar rrogat nga qeveria e Serbisë, që janë më të larta se ato nga buxheti i Kosovës.

Në arsimin e lartë të Kosovës ka një mundësi për regjistrimin e studentëve të këtij komuniteti në Fakultetin e Shkencave të Aplikuara të Biznesit në Pejë ku zhvillohet mësimi në disa drejtime në gjuhën boshnjake.

Përfaqësimi i pakicave në parlamentin e Kosovës është i paraparë me Kushtetutën e Kosovës. Sipas kushtetutës në Parlamentin e Kosovës 100 vende deputeti fitohen me vota kurse 20 tjera janë të parapara për pakicat, nga të cilat 10 për serbët. Në Istog një nënkryetar i Kuvendit komunal është i paraparë të jetë nga komunitetet pakicë. Momentalisht pasi që serbët nuk marrin pjesë në zgjedhje, ky vend mbahet nga një egjiptian. Një përfaqësues i serbëve merr pjesë në Komitetin për politikë dhe financa, që është komiteti kryesor që krijon politikën komunale të Kuvendit, ndërsa të tjerë janë përfshirë në komitet tjera. Kuvendi ka dy komitete që janë të parapara për të trajtuar problemet e pakicave: Komitetin për komunitete dhe Komitetin për ndërmjetësim, në të cilat pakicat kanë shumicën e anëtarëve. Ndërsa në kuadër të qeverisë komunale ka dy zyra që merren me komunitetin: Zyra e

komuniteteve dhe Zyra për kthim. Kuvendi Komunal deri në vitin 2009, çdo vit ka ndarë 11 përqind të buxhetit të tij vjetor për komunitetet pakicë. Komuna çdo vit harton strategjinë e kthimit dhe e miraton atë në Kuvend Komunal.

### Rekomandime për veprime të mëtejme:

- *Të punohet në integrimin e komunitetit serb*
- *Të punohet me komunitetin për të dalë në zgjedhjet e ardhshme kosovare*
- *Të analizohet mundësia që të ketë vende të rezervuara për serbët në Kuvendin Komunal*
- *Të nxiten projekte të përbashkëta multietnike që ndikojnë në kontakte ndërfqinjësore*
- *Të zhvillohen fushata vetëdijesimi rreth funksionimit të institucioneve vendore, ligjet dhe rregulloret lokale*

## 2.7 Kultura, mediat dhe informimi

Përshkrimi i gjendjes: Komuniteti serb në komunën e Istogut ka kulturën e vet dhe gjuhën të ndryshme nga komuniteti shumicë shqiptar që jeton në komunë. Për këtë arsye në çështjet e kulturës dhe informimit, komuniteti ka kërkesat e veta të veçanta dhe ato lidhen me lidhjen e pashkëputur që ka ky komunitet me vendin e vet amë-Serbinë. Kështu sa i përket informimit pothuaj tërësisht informohen nga mediat e Serbisë me qendër në Beograd.

Në fshatin Syriganë të Skenderaj, që është shumë afër me fshatrat e komunës së Istogut, ndodhet një radio e komunitetit me emrin Radio Tri Srca, që ka dëgjueshmëri në këto lokalitete. Poashtu është edhe radio Gorazhdeci, një radio lokalenga Peja që jep edhe informata lokale për komunitetin deri në komunën e Istogut dhe transmeton program 24 orësh. Duke qenë pjesë e një rrjeti transmetues të radiove serbe në Kosovë, këto radio sjellin edhe lajme të nevojshme nga komunat dhe lokalitetet tjera të komunitetit serb në Kosovë dhe deri diku ndikon në krijimin e një hapësire të përbashkët informimi dhe komunikimi mes vet komunitetit serb në Kosovë. Poashtu edhe Radio KFOR-i ka program informues edhe në gjuhën serbe. Ndërsa sa i përket televizioneve, banorët e

fshatit Osojan dhe fshatrave ngjitur me të, janë të lidhur me një rrjet satelitor, që u sjell atyre programet e televizioneve kryesore të Serbisë. Në fshatra kjo ndiqet me antena satelitore. Këto kanale ofrojnë programe të mjaftueshme informative, argëtuese e kulturore për komunitetin. Por komuniteti ka nevojë për më shumë lajme që kanë të bëjnë me jetën e serbëve në Kosovë dhe në komunën e Istogut, që janë të pakta në mediat qendrore të Serbisë.

Komuniteti serb në Istog nuk ka ndonjë medium të shkruar. Gazetat ditore vijnë nga Serbia. Për shtypin kosovar nuk ka ndonjë interesim. Për pesë vjet një pjesë e nevojës së komunitetit është plotësuar edhe me gazetën rajonale të shoqërisë civile "Kasneci" (Glasnik), gazetë e cila me financimin e OSBE-së, USAID dhe donatorëve tjerë deri në vitin 2007 kur është ndërprerë, është botuar në dy gjuhë shqip dhe serbisht dhe ka informuar për jetën dhe problemet e serbëve në tërë rajonin e Pejës. Gazeta është udhëhequr fillimisht nga OSBE e pastaj nga OJQ "Syri i Vizionit" nga Peja dhe në kuadër të saj ka pasur disa faqe kushtuar komunitetit serb.

Sa i përket kulturës, në komunën e Istogut ka disa objekte me rëndësi të trashëgimisë kulturore. Janë të ruajtura një kishë në qendër të qytetit të Istogut dhe një manastir në bjeshkët në afërsi të Istogut. Si objekte të rëndësishme ato kanë një mbrojtje dhe mbikëqyrje ndërkombëtare si objekte të rëndësishme të kultit për komunitetin serb por edhe rëndësi për trashëgiminë në Kosovë.

Në kuadër të komunitetit momentalisht nuk ka asnjë shoqatë që do merrej me ruajtjen dhe vazhdimin e trashëgimisë kulturore folklorike serbe. Më parë për ruajtjen e trashëgimisë kulturore popullore ka ekzistuar një shoqëri kulturore artistike, e cila ka më se dhjetë vjet që nuk funksionon. Deri më tani komuniteti nuk ka parashtruar kërkesën e krijimit të ndonjë farë SHKA apo qendre të kulturës serbe, që do të mund të luante rolin e një koordinatori të jetës kulturore. Ky organ mund të motivonte të rinjtë që të mësojnë dhe të mbajnë më tej këtë trashëgimi në të cilën përfshihen këngët, vallet dhe veshjet tradicionale serbe. Krijimi i këtij organi do duhet të përkrahej edhe me faktin se duhen fonde duke filluar që nga veshjet tradicionale që janë shumë të shtrenjta, etj. Përdërisa në fshatrat Osojan dhe Cërkolez ka një infrastrukturë dhe hapësirë të duhur, fshatrat tjera kanë kërkesa për ndërtimin e objekteve të vogla që do luanin rolin e mini shtëpive të kulturës. Këto shtëpi kulture në fshatra do ishin në shërbim qoftë për aktivitete kulturore, të rinisë, gruas dhe për nevojat e komunitetit.



## Iniciativat ekzistuese:

Në televizionin publik të Kosovës RTK ka lajmet 15 minutash çdo ditë në gjuhën serbe, ndërsa në mbrëmje gjysmë ore përcjellë lajmet e "Zërit të Amerikës" në gjuhën serbe. Ky televizion poashtu ka një magazinë javore një orë në gjuhën serbe "Nedeljni kolaz". Këto emisione shërbejnë sadopak në informimin në gjuhën dhe kulturën serbe. Programi në gjuhën serbe poashtu jep edhe informata për jetën e komunitetit dhe zhvillimet që ndodhin në këtë komunitet, ngjarjet me rëndësi dhe zhvillimet duke krijuar një hapësirë lidhje mes serbëve të Kosovës.

Radio Tri Srca dhe Radio Gorazhdeci janë radio për të cilat shumë organizata kanë dhënë donacione dhe janë zhvilluar shumë projekte në mënyrë që të ketë radio lokale në shërbim të komunitetit.

Gazeta "Kasneci" për pesë vjet ka sjellë zhvillimet nga komunat e rajonit në botimin në gjuhën serbe dhe ka sjellë për lexuesin shqiptar problemet që ka komuniteti serb në komunat Pejë, Klinë, Deçan e Istog.

Ka disa qendra rinore dhe shtëpi kulture nëpër fshatra të cilat mund të aktivizohen me aktivitete në rast se komuniteti ka ide dhe donator me të cilën mund të realizohen projekte.

## Rekomandime për veprime të mëtejme:

- Të përkrahet krijimi i një SHKA-je (ose ndonjë organi tjetër kulturor) që do merrej me ruajtjen e trashëgimisë folklorike të komunitetit serb
- Ta ndahet buxheti për ruajtjen e trashëgimisë së këtij komuniteti të financohet ndërtimi i shtëpive të kulturës nëpër fshatra
- Të shikohet mundësia e hapjes së një gazete në gjuhën serbe ose të vazhdohet botimi i gazetës Kasneci/Glasnik
- Të promovohen programe për ruajtjen e trashëgimisë kulturore serbe në komunën e Istogut

## 2.8 Të drejtat e femrave

Përshkrimi i gjendjes: Sa i përket pozitës së femrës në komunitetin serb, nuk ka ndonjë dallim me komunitetet tjera në këtë komunë. Familjet e këtij komuniteti kryesisht janë familje patriarkale që funksionojnë në mënyrë të tillë që nuk i japin shumë hapësirë pjesëmarrjes së gruas në jetën politike e shoqërore të komunitetit. Subjektet politike të komunitetit serb nuk kanë organizatat e gruas

në kuadër të partisë, ndërsa edhe interesimi i grave për politikën nuk është shumë i madh. Sa i përket punësimit dallimi mes mashkullit e femrës nuk është i madh në sektorin publik, porse në familjet e shumta të papuna gratë kryesisht merren me punët e shtëpisë dhe amvisëri.

Në këto dhjetë vjet ka pasur përpjekje për të krijuar një sektor joqeveritar të organizimit të grave.

Në fshatrat Osojan dhe Cërkolez ka një numër më të madh të banorëve, kurse në fshatrat tjera të komunës ka një numër shumë të vogël të grave dhe nuk ka mundësi për organizim të grave apo për përpjekje të organizuar për të bërë diçka në emër të femrave brenda komunitetit. Në shumicën e këtyre fshatrave komuniteti ka paraqitur kërkesa për ndërtimin e ndonjë objekti si shtëpi kulture apo shtëpi e komunitetit, ambient në të cilin do të mund të mbledheshin gratë dhe ku mund të përpunonin dhe realizonin projekte që lidhen me aktivitetin dhe nevojat e tyre.

## Iniciativat ekzistuese:

Një numër i madh i femrave punojnë në sektorin shtetëror ku përfaqësimi është i mirë. Mirëpo për ato që nuk janë të punësuar në fshatrat Osojan dhe Cërkolez ka gatishmëri dhe potencial për të punuar në punë të ndryshme ku mund të angazhohen femrat, qoftë punëdore, qoftë projekte që kanë të bëjnë me rrobaqepësinë, sallone frizerash, apo edhe çfarëdo kursesh tjera. Deri më të tash nuk ka pasur asnjë nismë për aktivizimin e tyre.

Në fshatin Cërkolez në kuadër të qendrës rinore në këtë fshat, që është financuar nga komuna e Istogut dhe Care International ekziston një punishte me makina qepëse me të cilat është punuar në një periudhë të shkurtë, por që në mungesë të ideve dhe përkrahjes me donacioneve, nuk është arritur që të aktivizojë femrat e fshatit.

## Rekomandime për veprime të mëtejme:

- Të krijohet sa më shumë hapësirë për përfshirjen e femrës së komunitetit serb në aktivitetet politike e shoqërore
- Ta organizohen kurse për femrat, kurse për kompjuterët, internetin etj, por edhe kurse të aftësisimit në profesione të ndryshme
- Të krijohen mundësi punësimi për femrat
- Të përkrahen idetë e organizatave të grave dhe që kanë të bëjnë më femrat
- Të vihen në punë kapacitet që ekzistojnë në fshatin Osojan dhe Cërkolez ku do punësohej një numër femrash





# III. Ndërhyrja në komunitet

## 3.1 Hyrje

Kjo pjesë e kësaj strategjie ka të bëjë me qasja nëpër lokalitete të ndryshme, me projekte të veçanta nëpër lagje dhe fshatra të komunës së Istogut. Kryesisht më të shpeshta në këtë pjesë janë projektet për infrastrukturën, projektet e infrastrukturës rrugore, ujësjellësit, kanalizime, kulturë, etj.

Në këtë pjesë gjatë hartimit të strategjisë bashkë me komunitetin, SIV ka tentuar të bëjë edhe përlllogaritjen e përafërt të kostos së implikimit buxhetor për projektet e veçanta.

Në këtë mënyrë këto kërkesa të komunitetit kanë marrë formën e mini projekteve, në të cilat sipas një modeli të përbashkët janë përcaktuar disa kërkesa si kostoja e përafërt e llogaritur e çmimit, objektivat dhe qëllimet, përfituesit, etj. Këto të dhëna janë konsideruar si pasqyrë e parë për t'u paraqitur para komunës dhe donatorëve për të matur mundësinë e angazhimit financiar.

Zbatimi i këtyre projekteve zbut problemet më të dukshme të komunitetit që bien në sy në shikim të parë në vendet ku jeton, por nuk i zgjodh në përgjithësi problematikat lidhur me komunitetin, prandaj kjo pjesë e tretë e kësaj strategjie duhet parë si shtojcë e pjesës së dytë në të cilin jepen rekomandimet.

Në këtë listë projektesh janë përfshirë tetë lokalitetet kryesore, ato fshatra ku kërkesat e komunitetit mund të artikulohen dhe të shprehen para donatorëve.



Fshati Bllagaq është fshat kryesisht i banuar me komunitetin serb ku në kohën e para luftës më shumë konsiderohej si lagje e qytezës Gurrakoc, ndërsa tani është shndërruar në një fshat të vogël kryesisht me popullatë serbe. Fshati Bllagaq është i kufizuar me Gurragocin, fshatrat Zallq, Shalinovic dhe Terbovci kryesisht fshatra këto të banuara me shqiptarë dhe komunitete të tjera.

Fshati Bllagaq është fshat ku janë kthyer të zhvendosurit dhe kthimi ka filluar në vitin 2005. Deri më tani janë ndërtuar 24 shtëpi për të kthyerit serb, ndërsa tani janë duke u ndërtuar edhe tri shtëpi të komunitetit malazias. Momentalisht në këtë fshat jetojnë afro 12 familje të cilat përbejnë një numër jo shumë të madh të komunitetit serb.

Megjithatë ka edhe nga familjet të cilat janë në lëvizje kohë pas kohe. Banorët e këtij fshati zakonisht jetojnë nga bujqësia dhe blegtoria pasi që asnjë nga banorët nuk është i punësuar. Ajo çka kanë përfituar këta banorë në këtë periudhë janë kanalizimi, ndriçimi rrugor, si dhe dele të cilat ju kanë ofruar për të krijuar kushte më të mira për jetë.

Titulli i projektit: Funkcionalizimi i Qendrës Familjare në Gurrakoc

Sektori: Shëndetësi

Afati kohor: 1 vit (duke filluar nga viti 2010)

Vendi: Bllagaq - Istog

Buxheti: 30.000 €

Qëllimi i projektit:

Ky projekt ka për synim të funksionalizojë Qendrën e Mjekësisë Familjare, e cila në kohën e para luftës si e tillë ka funksionuar. Me realizimin e këtij projekti krijohen kushte më të mira për të gjithë banorët, e në veçanti për të kthyerit në këtë fshat, të cilët janë kryesisht në moshë më të shtyrë.

Objektivat:

Sigurimi i objektit për përkujdesje shëndetësore

Avancimi i sigurisë shëndetësore për këtë komunitet, por edhe për komunitetet e tjera të këtij rajoni.

Përmirësimi i kualitetit të shërbimit, si dhe besimit në institucionet përkatëse.

Përmirësimi i kushteve shëndetësore në komunitet.

Përfituesit:

Përfitues do të jenë të gjithë banorët e fshatit si dhe të fshatrave përreth, e në veçanti komuniteti serb i fshatit Bllagaq, në të cilin janë kthyer një numër i konsiderueshëm i banorëve, të cilët më shumë i takojnë moshës së vjetër dhe kanë nevojë për shërbime më të mira shëndetësore.

Qasja:

Sipas këtij projekti do të riparohet objekti i cili do të futet në funksion për të shërbyer si qendër mjekësore, si dhe funksionalizimi i qendrës mjekësore, që do të ndryshojë pozitivisht gjendjen e banorëve të fshatrave përreth si dhe të fshatit në fjalë pasi që më funksionalizimin e kësaj qendre krijon lehtësime të mëdha në kryerjen e shërbimeve elementare shëndetësore.

Titulli i projektit: Rregullimi i rrugës së fshatit

Sektori: Infrastrukturë

Afati kohor: 1 vit (duke filluar nga viti 2010)

Vendi: Bllagaq - Istog

Buxheti: 4. 500 €

Qëllimi i projektit:

Ky projekt ka për qëllim përmirësimin e kushteve në infrastrukturë duke rregulluar dhe asfaltuar rrugën me ç'rast do të krijohen kushte më të mira për banorët e kësaj lagjeje.

Objektivat:

Përmirësimi i kushteve për jetë të banorëve të kësaj zone

Ngritja e nivelit të sigurisë në komunikacion  
Mos diskriminimi i banorëve të kësaj lagje

Përfituesit:

Përfitues të këtij projekti do të jenë banorët e komunitetit serb të fshatit Bllagaq si dhe banorët e komuniteteve tjera të fshatrave përreth që frekuentojnë të njëjtën rrugë.

Qasja:

Sipas idesë së këtij projekti do të shtrohet rruga kryesore e fshatit Bllagaq, ku do të kenë qasje dhe banorët e fshatrave të tjera. Rruga do të jetë e gjatë 3 km, ndërsa e gjerë afërsisht 4 m. Kjo rrugë njëkohësisht do të krijojë kushte shumë më të mira për banorët e kësaj lagje dhe për fëmijët e tyre. Do të krijojë kushte më të mira për lëvizjen e të gjithë banorëve pa dallim.

Titulli i projektit: Instalimi i telefonisë fikse

Sektori: Informimi dhe media

Afati kohor: 9 muaj (duke filluar nga viti 2010)

Vendi: Bllagaq - Istog

Buxheti: 17. 000 €

Qëllimi i projektit:

Furnizimi i banorëve të lagjes me telefoni fikse, me qëllim të përmirësimit të kushteve të jetës. Gjithashtu ofron mundësi tjera si p.sh lidhjet me internet e po ashtu televizionin kabllovik e shumë lehtësime tjera të nevojshme

Objektivat:

Përmirësimi i komunikimi mes të kthyerve dhe familjarëve të tyre në Serbi.

Avancimi i infrastrukturës duke ofruar mundësi tjera përveç telefonisë, si interneti dhe televizioni kabllovik.

Ngritja e nivelit të komunikimit për banorët.

Përfituesit:

Me këtë projekt përfitues direkt janë komuniteti serb i këtij fshati, sepse i mundësohen edhe disa shërbime të nevojshme ku krijohen mundësitë e mira të komunikimit. Po ashtu edhe PTK-ja drejtpërdrejt përfiton me shtimin e konsumatorëve për shërbimet e ndryshme që iu ofron.

Qasja:

Synimi i këtij projekti është që të krijohet qasje më e mirë dhe të krijojë komunikim më të mirë. Po ashtu edhe qasja ndaj institucioneve avancohet në një nivel më të lart me interes të përbashkët e që mundëson shfrytëzimin e potencialeve ekzistuese në këtë sektor.

Titulli i projektit: Funkcionalizimi i Qendrës Rinore në Cërkolez

Sektori: Rinia

Afati kohor: 1 vit (duke filluar nga viti 2010)

Vendi: Cërkolez - Istog

Buxheti: 12. 000 €

Qëllimi i projektit:

Qëllimi i projektit është të krijojë kushte më të mira për të rinjtë e fshatit Cërkolez, të cilët kanë mundësi të merren me aktivitete të ndryshme. Njëherit projekti nxit të rinjtë e komunitetit serb dhe komunitete tjera që të merren me aktivitete të ndryshme, të cilat do të krijojnë kushte më të mira për të rinjtë e këtij fshati. Po ashtu do të ndihmojë edhe shkollat e fshatit në organizimin dhe mbajtjen e aktiviteteve të ndryshme.

Objektivat:

Funksionalizimi i Qendrës Rinore në Fshatin Cërkolez

Angazhimi i të rinjve në aktivitete rinore të ndryshme

Zhvillimi i aktiviteteve të përbashkëta rinore përmes të cilave reflektohet rezultati pozitiv në avancim progresiv dhe tejkalimi i paragjyqimeve ndëretnike.

Krijimi i kushteve më të mira për të rinjtë e komunitetit serb.

Përfituesit:

Do të jenë të rinjtë e komunitetit serb nga fshati Cërkolez, të cilët janë të interesuar që ta pasurojnë jetën rinore, sportive dhe kulturore në grupmosha të ndryshme duke rritur edhe bashkëpunimin me komunitetet tjera që jetojnë në këtë fshat

Qasja:

Në kuadër të këtij projekti do të tentohet që të futet në funksion qendra rinore në këtë fshat, pasi që objekti është në kushte të mira infrastrukturore, mirëpo nevojitet organizimi i të rinjve të cilët do ta aktivizojnë këtë projekt. Andaj ky projekt do të ndihmojë që të rinjtë e komunitetit serb dhe të rinjtë e tjerë të aktivizohen për të realizuar aktivitete të ndryshme në këtë qendër si aktivitete kulturore, etj.

## Fshati Cërkolez

Fshati Cërkolez gjendet 40 kilometra larg nga qyteti i Istogut, fshati gjendet në mes të fshatrave Suhogërrll, Padalishte, Uçë, dhe Runik. Për dallim nga fshatrat tjera ku jeton komuniteti serb, në këtë fshat jeton një numër më i madh i komunitetit serb, dhe ka edhe një numër të konsiderueshëm të të rinjve të komunitetit serb. Një pjesë e këtyre të rinjve janë studentë, një pjesë tjetër vijojnë mësimin në shkollën e mesme dhe atë fillore.

Fshati Cërkolez ka 2 shkolla të ndërtuara pas luftës, po ashtu fshati ka edhe një qendër shëndetësore ku kryejnë shërbime komuniteti serb. Banorët e fshatit jetojnë me kushtet jetësore që kryesisht janë më të mira në krahasim me fshatrat të tjera duke përfshirë këtu punësimin, shëndetësinë, arsimin dhe shërbime të tjera.

Gjithashtu në Cërkolez funksionon edhe nënzyra komunale. Për të rinjtë ka një qendër rinore, e cila është në gjendje të mirë infrastrukturore mirëpo mungon aktivizimi. Kryesisht banorët e këtij fshati merren me bujqësi dhe kanë përfituar edhe pajisje bujqësore, mirëpo ka edhe nga ata banorë që jetojnë nga ndihmat sociale. Ka edhe nga ata të cilët janë të punësuar dhe kanë kushte më të mira të jetës. Në përgjithësi në këtë fshat janë të punësuar 25 persona, 21 në arsim, ndërsa 4 në shëndetësi.

Titulli i projektit: Rregullimi dhe funksionalizimi i Pallatit të Kulturës

Sektori: Kultura dhe rinia

Afati kohor: 6 muaj (duke filluar nga viti 2010)

Vendi: Cërkolez - Istog

Buxheti: 15. 000 €

Qëllimi i projektit:

Projekti ka për qëllim që pallatin e kulturës në Cërkolez ta funksionalizojë, në mënyrë që komuniteti i këtij fshati të ketë mundësinë ta shfrytëzojë për aktivitete të ndryshme.

Objektivat:

Sigurimi i një objekti për zhvillimin e aktiviteteve kulturore ndëretnike për rininë e këtij dhe fshatrave të afërta.

Avancimi i aktiviteteve kulturore dhe krijimi i kushteve më të mira për komunitetet në përgjithësi.

Afrimi i të rinjve dhe shfrytëzimi i vlerave të ndryshme për shoqërim dhe krijimin e bashkëpunimit në sfera të ndryshme

Eliminimi i paragjykimeve dhe avancimi në aspektet e bashkëjetesës dhe bashkëpunimit ndëretnik.

Përfituesit:

Përfitues do të jetë komuniteti serb i fshatit Crkolez, që në një numër të konsiderueshëm është kthyer dhe jeton këtu. Në përgjithësi përfitues direkt janë të gjithë banorët fshatit.

Qasja:

Me futjen në funksion të Pallatit kulturor në Cërkolez krijohet qasja më e mirë dhe më e lehtë për t'u zhvilluar aktivitete të ndryshme së pari për komunitetin e kthyer e pastaj edhe për gjithë banorët të tjerë që janë të interesuar që të kenë një jetë më të mirë.

## Fshati Kosh

Fshati Kosh gjendet në anën jugore të qytetit të Istogut mes fshatrave Osojan, Drejë dhe Polanë të kësaj komune si dhe me fshatrat Renovc dhe Reskocv të komunës së Klinës. Fshati Kosh është fshat me të zhvendosur të cilët kanë filluar të kthehen në vitin 2005. Në këtë periudhë janë ndërtuar 51 shtëpi ku gjithsej 25 janë të banuara, pjesa tjetër nuk janë kthyer apo një pjesë shumë e vogël e familjeve janë në lëvizje kohë pas kohe. Fshati ka shkollën fillore mirëpo ajo shfrytëzohet vetëm nga komuniteti shqiptar, ndërsa fëmijët e komunitetit serb vijojnë mësimin në shkollën e Osojanit. Në përgjithësi familjet jetojnë nga ndihma sociale ndërsa 4 nga banorët janë të punësuar dy në Komunë dhe dy në shkollë.

Titulli i projektit: Furnizimi me ujë të pijes

Sektori: Infrastruktura

Afati kohor: 1 vit (duke filluar nga viti 2010)

Vendi: Kosh - Istog

Buxheti: 85.000 €

Qëllimi i projektit:

Ky projekt ka për qëllim që të sigurojë ujin e pijes për banorët e fshatit Kosh të cilët akoma furnizohen nga pusët, që nuk i plotësojnë as kushtet minimale. Për një numër të madh të banorëve është i domosdoshëm furnizimi me ujë të pijes si nevoja më elementare.

Objektivat:

Sigurimi i ujit të pijes për banorët e fshatit Kosh.  
Plotësimi i të drejtës elementare të nevojshme për ekzistencë siç është uji i pijes.  
Realizimi i detyrave ndaj qytetarëve nga institucionet  
Ngritja e nivelit të mirëbesimit të ndërsjellë mes komunitetit në fokus dhe institucioneve përkatëse.

Përfituesit:

Përfitues do të jetë komuniteti serb i fshatit Kosh, i cili ka nevojë për ujin e pijes, duke i përfshirë këtu të gjithë banorët e fshatit.

Qasja:

Sipas këtij projekti do të rregullohet ujësjellësi për fshatin Kosh ku do të kyçen të gjithë banorët, e në veçanti komuniteti serb. Njëkohësisht ky projekt krijon qasje në ujë të pijes dhe sigurimin e kushteve elementare për jetë për të gjithë banorët e fshatit me çka e ulë rrezikun nga helmimet dhe alergjitë e ndryshme nga uji i puseve.

Titulli i projektit: Rregullimi i kanalizimit në fshatin Kosh

Sektori: Infrastrukturë

Afati kohor: 2 vite (duke filluar nga viti 2010)

Vendi: Kosh - Istog

Buxheti: 55. 000 €

Qëllimi i projektit:

Të ofrojë kushte më të mira për banorët e komunitetit që jetojnë në fshatin Kosh, si dhe të zgjidh problemin e ujërave të zeza dhe ujërave fekale. Fshatit i mungon një kanalizim kolektiv ku do të mund të derdheshin ujërat e zeza, si dhe do të kyç të gjitha familjet në kanalizimin e fshatit gjë që do të ndikojë në ruajtjen e shëndetit të banorëve.

Objektivat:

Zgjidhja e çështjes së mungesës së kanalizimit në lagje

Krijimi i kushteve më të mira për jetë të komunitetit me rregullimin e kanalizimit të fshatit

Kyçja e të gjitha familjeve në rrjetin e kanalizimit të qytetit

Mbrojtja e shëndetit të banorëve nga kundërmimi i ujërave të zeza.

Përfituesit:

Të gjithë banorët e fshatit e në veçanti komuniteti serb, por edhe komunitetet tjera të cilat jetojnë në këtë fshat, pasi ende nuk e kanë të zgjidhur problemin e kanalizimit. Po ashtu me kanalizimin e ujërave të zeza do të mbrohet edhe shëndeti i banorëve e në veçanti shëndeti i fëmijëve.

Qasja:

Sipas këtij projekti do të fillojë hapja e kanalizimit në të gjithë fshatin dhe do të vazhdojë deri në kyçjen e kanalizimit të qytetit. Gjatësia e kanalizimit do të jetë diku 1,5 km dhe do të shtrihet në të gjitha pjesët e fshatit në mënyrë që të kenë mundësi që të kyçen të gjitha shtëpitë.

Titulli i projektit: Restaurimi i Pallatit të Kulturës

Sektori: Kulturë

Afati kohor: 1 vit (duke filluar nga viti 2010)

Vendi: Kosh - Istog

Buxheti: 40. 000 €

Qëllimi i projektit:

Ky projekt ka për qëllim që të bëjë restaurimin e Pallatit të kulturës, njëkohësisht ta riaktivizojë këtë objekt.

Objektivat:

Restaurimi i Pallatit të kulturës me qëllim të aktivizimit të të rinjve.

Rritja e aktiviteteve kulturore, argëtuese e të tjera në fshat.

Restaurimi i këtij objekti ofron mundësinë e bashkëpunimit ndëretnik në mes të të rinjve

Përfituesit:

Do të jenë të gjitha qytetarët duke mos anashkuar asnjë nga komunitetet. Gjithashtu përfitues të këtij projekti janë edhe nxënësit e shkollës të cilët do të kenë mundësinë e zhvillimit të programeve kulturore.

Qasja:

Sipas këtij projekti do të bëhet renovimi komplet i objektit pasi që ky objekt është në gjendje jo të mirë infrastrukturore, njëkohësisht për ta vënë në funksion të mirë duhet që të pajiset edhe me të gjitha pajisjet e nevojshme për shfrytëzimin e aktiviteteve.

Titulli i projektit: Riparimet e rrugës Kosh - Osojan

Sektori: Infrastrukturë

Afati kohor: 1 vit (duke filluar nga viti 2010)

Vendi: Kosh - Istog

Buxheti: 40. 000 €

Qëllimi i projektit:

Qëllimi i këtij projekti është që të riparojë rrugën që lidh fshatrat Kosh dhe Osojan, me qëllim përmirësimin e lëvizjes së banorëve.

Objektivat:

Sigurimi i një komunikacioni të domosdoshëm që i lidh banorët e Koshit me vendet tjera. Përmirësimi i kushteve në komunikacionin rrugor

Krijimi i kushteve elementare për lëvizje normale dhe për plotësimin e nevojave më elementare jetike.

Krijimi i kushteve më të mira për kthim të qëndrueshëm në këtë fshat

Përfituesit:

Përfitues direkt të këtij projekti do të jenë komuniteti serb nga fshatrat Kosh dhe Osojan.

Qasja:

Sipas këtij projekti do të riparohet rruga që ndërlidh këto dy fshatra, ku do të shtrohet një shtresë e re e asfaltit e cila do të mundësojë mbulimin e rrugës së dëmtuar.



## Fshati Llukavc i Thatë

Fshati Llukavc i Thatë gjendet 10 kilometra larg qytetit të Istogut në anën e djathtë të magjistrales Pejë-Mitrovicë dhe është i rrethuar me fshatrat Serbobran, Osojan, Kovragë dhe Zallq.

Fshati Llukavc i Thatë tani është fshat multietnik, ku jetojnë pothuajse të gjitha komunitetet: serbët, shqiptarët, boshnjakët dhe komuniteti rom e egjiptian.

Kryesisht banorët e këtij fshati jetojnë nga bujqësia dhe blegtoaria. Po ashtu një numër i madh i familjeve jetojnë nga ndihma sociale. Komunitetit serb i këtij fshati vijon mësimet në shkollën fillore dhe të mesme në Osojan pasi që në fshat nuk mund të vijojnë mësimet komuniteti serb. Po ashtu shërbimet e tjera si shëndetësore komuniteti serb i kryen në Osojan.

Titulli i projektit: Pajisja e banorëve të fshatit me telefoni fikse dhe shërbime të tjera

Sektori: Infrastruktura

Afati kohor: 1 vit (duke filluar nga viti 2010)

Vendi: Llukavc i Thatë - Istog

Buxheti: 17. 000 €

Qëllimi i projektit:

Qëllimi i këtij projekti është që të krijojë mundësi më të mira komunikimi për banorët e fshatit.

Objektivat:

Instalimi i rrjetit telefonik si mjet komunikimi për banorët e fshatit.  
Ngritja e nivelit dhe formave të komunikimi duke u bazuar në nevojat e komunitetit.  
Krijimi i mundësive më të mira në komunikim si dhe qasja në internet

Përfituesit:

Përfitues të këtij projekti do të jenë të gjithë banorët e fshatit e në veçanti komuniteti serb.

Qasja:

Sipas projektit në këtë fshat do të instalohet rrjeti telefonik fiks me qëllim të përmirësimit të kushteve të komuniteteve dhe njehërit për të krijuar mundësi më të mira komunikimi përmes telefonave fiks dhe internetit.

Titulli i projektit: Rindërtimi i Pallatit të Kulturës

Spektori: Infrastruktura

Afati kohor: 1 vit (duke filluar nga viti 2010)

Vendi: Llukavc i Thatë - Istog

Buxheti: 40.000 €

Qëllimi i projektit:

Projekti ka për qëllim krijim e kushteve më të mira të jetës kulturore për banorët e fshatit Llukavc i Thatë.

Objektivat:

Përmirësimi i kushteve për avancim në aspektin kulturor për komunitetin serb në fshatin Llukavc i Thatë.

Riorganizimi i të rinjve të fshatit si dhe aktivizimi i të rinjve përmes aktiviteteve kulturore

Ngritja e mirëbesimit në mes institucioneve dhe komunitetit

Përfituesit:

Përfitues do të jenë të gjithë banorët e fshatit Llukavc i Thatë si dhe banorët përreth, të cilët do të kenë mundësinë e shfrytëzimit të Pallatit të Kulturës për të realizuar aktivitete të ndryshme. Njëkohësisht do të shërbejë edhe për aktivizimin e të rinjve të cilët do të kenë mundësinë e zhvillimit të aktiviteteve të ndryshme të cilat shkojnë për të mirë të komuniteteve.

Qasja:

Sipas këtij projekti do të rindërtohet Pallati i Kulturës, pasi që tash e 10 vite është i dëmtuar pothuajse tërësisht. Edhe pse baza e këtij objekti ekziston, ka nevojë për një ndërhyrje të madhe në të për ta rindërtuar dhe për ta vënë në funksion.

Titulli i projektit: Ndrëçimi rrugor

Spektori: Infrastruktura

Afati kohor: 1 vit (duke filluar nga viti 2012)

Vendi: Llukavc i Thatë - Istog

Buxheti: 15.000 €

Qëllimi i projektit:

Qëllimi i projektit është që pjesa e urbanizuar e fshatit Llukavc i Thatë që gjendet përgjatë rrugës kryesore Serbobran-Osojan nëpër vendbanim të përmendur të instalohet ndrëçimi rrugor që nënkupton gjatësinë afro 350m.

Objektivat:

Përmirësimi infrastrukturës dhe ngritja e sigurisë së fshatit.

Krijohen kushtet e komunikacionit rrugor më të mira dhe më të sigurta për komunitetin e kthyer.

Eliminohet rreziku i vjedhjeve dhe dukurive tjera të këqija e që tani janë prezent në këtë fshat.

Ngritja e sigurisë për të rinjtë nga qentë endacakë që i rrezikojnë këmbësorët e posaçërisht pleqtë dhe nxënësit.

Përfituesit:

Përfitues do të jetë komuniteti i kthyer i fshatit Llukavc i Thatë që i nevojitet ndrëçimi rrugor. Përfitojnë edhe banorët e fshatrave tjera sepse iu krijohen kushtet e mira tranzitore nëpër këtë fshat posaçërisht gjatë orëve të natës.

Qasja:

Përmes këtij projekti cili synon të rregullojë ndrëçimin rrugor në gjatësi prej rreth 350m, lehtësohet qarkullimi për kalimtarët në këtë rrugë, por edhe për të gjithë banorët e të gjitha komuniteteve që jetojnë këtu si dhe që kalojnë kësaj rrugë.

## Lagjja Lugu i Istogut

Lugu është lagje e pjesës së urbanizuar të Istogut e cila gjendet në perëndim të qytetit dhe kufizohet me fshatin Cërcë. Kjo lagje është lagje nga e cila tërësisht kanë qenë të zhvendosur banorët e komunitetit serb. Që nga viti 2005 ka filluar kthimi i komunitetit serb në këtë lagje. Deri më tani janë rindërtuar 46 shtëpi, ku përafërsisht jetojnë 18 familje të rregullta, ndërsa pjesa tjetër e familjeve janë në lëvizje. Ka edhe nga ata të cilët kanë shitur pronat e tyre. Në këtë lagje tani pothuajse të gjitha familjet e komunitetit serb jetojnë nga asistenca sociale apo nga pensionet.

Titulli i projektit: Instalimi i ndriçimit rrugor

Spektori: Infrastrukturë

Afati kohor: 1 vit (duke fillua nga viti 2010)

Vendi: Lagja Lug - Istog

Buxheti: 30.000 €

Qëllimi i projektit:

Synimi i këtij projekti është që të krijojë kushte më të mira për banorët e lagjes Lug të Istogut si dhe të ndikojë në sigurinë e komuniteteve.

Objektivat:

Përmirësimi i kushteve për jetës me ndriçim rrugor të domosdoshëm.  
Plotësimi i nevojave të komuniteteve në aspektin e sigurisë.  
Avancimi i infrastrukturës në lagjen Lug të Istogut.

Përfituesit:

Të gjithë banorët e lagjes Lug i Istogut të cilët kanë vlerësuar ndër prioritetet më të para ndriçimin e rrugës.

Qasja:

Instalimi i ndriçimit rrugor në lagjen Lug të Istogut me qëllim që të përmirësohet qasja e këtij fshati duke i eliminuar disa dukuri të dëmshme dhe të këqija, duke përmirësuar kushtet dhe duke nxitë kthimin e qëndrueshëm shtimin e numrit të të rinjve.

Titulli i projektit: Restaurimi i kanalit për ujitje

Sektori: Infrastrukturë

Afati kohor: 1 vit ( duke filluar nga viti 2010)

Vendi: Lug - Istog

Buxheti: 12. 000 €

Qëllimi i projektit:

Me këtë projekt synohet rregullimi i kanalit të ujitjes dhe zgjedhja e problemit të ujit për ujitje të tokave bujqësore.

Objektivat:

Krijimi i kushteve elementare për zhvillim e veprimtarisë bujqësore.

Krijimi i burimit të ardhurave dhe sigurimi i kthimit të qëndrueshëm përmes bujqësisë  
Shtimi i mundësive për shfrytëzimin e resurseve.

Përfituesit:

Përfitues të këtij projekti do të jenë të gjithë banorët e lagjes të cilët do ta shfrytëzojnë kanalën për ujitje të tokave bujqësore.

Qasja:

Në bazë të këtij projekti do të bëhet hapja e kanalit, i cili është i gjatë prej 1. 3 km. Ky kanal do të shërbejë për ujitjen e tokave bujqësore, të cilat komuniteti nuk ka mundësi të shfrytëzimit për shkak të mungesës së ujitjes.

## Fshati Osojan

Osojani është fshati më i madh i banuar nga komuniteti serb. Fshati Osojan gjendet në mes të fshatrave Llukavc i Thatë, Tuçep e Kosh. Fshati ka infrastrukturë të zhvilluar duke përfshirë shkollën fillore, shkollën e mesme, pallatin e kulturës, qendrën e mjekësisë familjare, nënzyrën komunale, qendrën rinore si dhe fushat sportive.

Në fshatin Osojan është fshati i parë me të cilin ka filluar kthimi i serbëve në Kosovë në vitin 2001. Për dallim nga fshatrat tjerë të banuar a me komunitetin serb, në këtë fshat edhe gjendja ekonomike është dukshëm më e mirë në radhë të parë për shkak të përfshirjes së një numri të madh të të punësuarve në sektor si arsimi, komuna, shëndetësia, higjiena publike, etj. Ndërsa as për ato familje të cilat nuk kanë familjarë të punësuar, kushtet nuk janë të dobëta pasi që kanë mjete të mjaftueshme bujqësore për të punuar edhe me bujqësi dhe blegtori, ndërsa ka edhe nga ata të cilët jetojnë nga pensionet apo edhe ndihma sociale.

Titulli i projektit: Rregullimi i kanalizimit

Sektori: Infrastrukturë

Afati kohor: 1 vit (duke filluar nga viti 2010)

Vendi: Osojan - Istog

Buxheti: 60. 000 €

Qëllimi i projektit:

Qëllimi i këtij projekti është rregullimi i problemit të ujërave të zeza gjegjësisht kanalizimit për fshatin Osojan.

Objektivat:

Rregullimi i kanalizimit në fshatin Osojan. Krijimi i kushteve më të mira për jetë dhe zvogëlimi i mundësive për infeksione të ndryshme

Përfituesit:

Përfitues do të jenë të gjithë banorët e fshatit Osojan e në veçanti komuniteti serb.

Qasja:

Projekti ka për synim rregullimin e kanalizimit të fshatit Osojan, i cili mundëson kyçjen e të gjithë familjeve në këtë kanalizim, i cili është i gjatë 2 km. Njëkohësisht ky kanalizim krijon kushte më të mira për të gjithë banorët. Me realizimin e këtij projekti realizohen edhe një kërkesë dhe nevojë e kamotshme e komunitetit në këtë fshat.

Titulli i projektit: Kycja e banorëve në ujësjellës

Spektori: Infrastruktura

Afati kohor: 1 vit (duke filluar nga viti 2010)

Vendi: Osojan - Istog

Buxheti: 130. 000 €

Qëllimi i projektit:

Qëllimi i këtij projekti është furnizimi me ujë të pijes për banorët e fshatit Osojan si dhe kycja e tyre në rrjetin e ujësjellësit.

Objektivat:

Sigurimi i ujit të pijes për banorët e fshatit Osojan.  
Krijimi i kushteve më të mira për jetë të komunitetit të kthyer.  
Përkrahja e nevojave objektive të komunitetit nga vet institucionet.

Përfituesit:

Nga ky projekt përfitues direkt do të jenë të gjithë banorët e fshatit Osojan e në veçanti komuniteti serb.

Qasja:

Rregullimi i kanalizimit si dhe kycja e banorëve në këtë ujësjellës. Për t'u lidhur me ujësjellësin nevojitet kanali në gjatësi prej 3 km dhe njëkohësisht kërkohet që të rregullohet rrjeti i brendshëm i ujësjellësit me qëllim të mundësisë së kycjes së të gjitha familjeve, në mënyrë që banorët ta përmbushin këtë nevojë për ujë të pijes.

Titulli i projektit: Riparimi i rrugës Shalinovicë - Oprashkë

Spektori: Infrastruktura

Afati kohor: 1 vit (duke filluar nga viti 2010)

Vendi: Osojan - Istog

Buxheti: 65. 000 €

Qëllimi i projektit:

Ky projekt ka për synim asfaltimin e rrugës që lidhë këto lagje dhe fshatra

Objektivat:

Rregullimi i rrugës që lidhë fshatrat Oprashkë, Shalinovicë dhe Osojan  
Krijimi i kushteve për qarkullim normal dhe të sigurt.  
Asfaltimi dhe rregullimi i rrugës krijon përmirësim të dukshëm në komunikacion rrugor të këtyre fshatrave.

Përfituesit:

Përfitues do të jenë të gjithë banorët e lagjeve dhe fshatrave Osojan, Shalinovicë dhe Oprashkë të cilët do të kenë mundësinë e lëvizjes së lirë.

Qasja:

Do të asfaltohet rruga me gjatësi prej 2 km dhe gjerësi prej 3 m. Kjo rrugë do të ofrojë mundësi të ndërlydhjes së mirë në mes të këtyre fshatrave, si dhe do të krijojë mundësi më të mira për zhvillimin e aktiviteteve bujqësore.

Titulli i projektit: Pajisja me makineri bujqësore për lagjen Shalinovicë

Sektori: Zhvillim ekonomik

Afati kohor: 1 vit (duke filluar nga viti 2010)

Vendi: Osojan-Shalinovic - Istog

Buxheti: 18. 000 €

Qëllimi i projektit:

Qëllimi i këtij projekti është përkrahja e banorëve të lagjes Shalinovicë me pajisje të ndryshme bujqësore.

Objektivat:

Sigurimi i makinerisë më elementare bujqësore për banorët e fshatit Shalinovicë  
Krijimi i kushteve për punimin e tokave bujqësore nga banorët.  
Përmirësimi i gjendjes materiale dhe ekonomike të kësaj pjese të komunës.

Përfituesit:

Përfitues të këtij projekti do të jenë të gjithë banorët e lagjes Shalinovicë si dhe fshatit Osojan, në veçanti komuniteti serb.

Qasja:

Në bazë të këtij projekti do të sigurohen makineri e përgjithshme bujqësore për lagjen. Këto pajisje do të shfrytëzohen nga të gjitha familjet e lagjes për të kryer shërbimet e tyre në përpunimin e tokave, që do të ndikojë që edhe familjet të kenë të ardhura më të mira ekonomike.

Titulli i projektit: Ndërrimi i trafos elektrike në Serbobran

Spektori: Infrastrukturë

Afati kohor: 1 vit (duke filluar nga viti 2010)

Vendi: Serbobran - Istog

Buxheti: 8. 000 €

## Fshati Serbobran

Fshati Serbobran gjendet 9 km larg qytetit të Istogut dhe është në afërsi me fshatrat Gurakoc, Tomoc, Kovragë dhe Llukavc i Thatë. Ky fshat kryesisht është fshat i banuar me të zhvendosur nga komuniteti serb. Ndërsa gjatë vitit 2005 ka filluar kthimi i komunitetit serb. Në përgjithësi në këtë fshat kthimi nuk është shumë i madh në krahasim me disa nga fshatrat tjera, afërsisht 11 shtëpi janë ndërtuar për të kthyerit, ndërsa tani janë duke u ndërtuar edhe 2 shtëpi të tjera për familjet, të cilat kanë shprehur dëshirën për t'u kthyer.

Përgjithësisht fshati është pak i banuar nga komuniteti dhe përfitimet janë shumë të vogla madje pothuaj s'ka fare përfitim. Në këtë fshat nga të gjithë banorët kanë përfituar vetëm një familje me disa pajisje bujqësore elementare, ndërsa pjesa tjetër s'kanë pasur asnjë përfitim. Banorët e këtij fshati jetojnë nga të ardhurat sociale kryesisht, si dhe pensionet.

Qëllimi i projektit:

Ky projekt ka për synim të bëjë ndërrimin e trafos së vjetër të fshatit dhe të vendosë trafo të re, e cila do t'u mundësonte të gjithë banorëve të kyçen në këtë trafo si dhe të kenë mundësinë e furnizimit me rrymë të mjaftueshme.

Objektivat:

Sigurimi i trafos së re me kapacitet të mjaftueshme për t'u shfrytëzuar nga të gjithë banorët.

Shmangia e prishjeve të shpeshta dhe dëmeve materiale

Rregullimi i infrastrukturës elektrike duke siguruar furnizim të mirë dhe të rregullt për konsumatorë

Përfituesit:

Përfitues të këtij projekti do të jenë të gjithë banorët e fshatit Serbobran, pa dallim etniteti.

Qasja:

Sipas këtij projekti do të ndërtohet trafo e re dhe do të hiqet nga përdorimi trafo e vjetër, e cila nuk ka kapacitet të mbulojë të gjithë shpenzimet elektrike. Ndërtimi i trafos së re do të krijojë mundësi që të kyçen të gjitha familjet në këtë trafo dhe të kenë furnizim të mjaftueshëm me rrymë elektrike.



Titulli i projektit: Instalimi i ndriçimit rrugor

Sektori: Infrastrukturë

Afati kohor: 1 vit (duke filluar nga viti 2010)

Vendi: Serbobran - Istog

Buxheti: 10. 000 €

Qëllimi i projektit:

Synimi i projektit është që të zgjidhet problemi i mungesës së ndriçimit rrugor dhe ngritja e nivelit të sigurisë për banorët e fshatit.

Objektivat:

Krijimi i kushteve më të mira në infrastrukturë për banorët e fshatit.  
Sigurimi i lëvizjes më të lehtë për banorët nëpër rrugët e fshatit  
Ulja e rrezikut për banorët nga qentë endacak.

Përfituesit:

Banorët e fshatit Serbobran dhe njehërit edhe fshatrave përreth pasi që do të kenë mundësinë e lëvizjes më të mirë nëpër fshat.

Qasja:

Projekti për instalimin e ndiçimit rrugor është ndër prioritetet kryesore të banorëve të fshatit duke përfshirë të gjitha komunitetet në fshatin Serbobran. Rruga ku do të instalohet rryma është e gjatë 500 m dhe do të krijojë kushte më të mira për të gjithë banorët e fshatit Serbobran po edhe fshatrave përreth.

Titulli i projektit: Riparimi i ujësjellësit në Serbobran

Sektori: Infrastrukturë

Afati kohor: 1 vit (duke filluar nga viti 2010)

Vendi: Serbobran - Istog

Buxheti: 20. 000 €

Qëllimi i projektit:

Projekti ka për qëllim riparinin e ujësjellësit të fshatit, ku kohë pas kohe ka rrjedhje të ndryshme dhe si pasojë banorët e fshatit nuk mund të furnizohen me ujë të mjaftueshëm.

Objektivat:

Sigurimi i uji të pijshëm dhe cilësor për banorët e fshatit  
Eliminimi i rrezikut për përhapje të sëmundjeve  
Rregullimi i sistemit duke e bërë funksional dhe duke eliminuar keqpërdorimet e deritanishme.

Përfituesit:

Përfitues nga ky projekt janë të gjithë banorët e fshatit Serbobran, e në veçanti fëmijët e fshatit të cilët janë më të ndjeshmit dhe mund të pësojnë infeksione nga uji në gjendjen e tanishme.

Qasja:

Sipas këtij projekti do të behët riparimi i sistemit të ujësjellësit dhe vendosja e sistemit të ri me të cilin banorët e fshatit do të kenë mundësin e furnizimit me ujë të pijes të kualitetit të lartë dhe të nevojshëm për banorët. Gjithashtu pozitive e këtij projekti është edhe që fëmijët do të kenë shëndet më të mirë dhe më të sigurt.

## Fshati Tuçep

Tuçepi është fshat kryesisht i banuar me komunitetin serb dhe gjendet 18 km larg nga qyteti i Istogut, ku afër tij gjenden fshatrat Osojan, Kërrninë, Polanë dhe fshatra të tjera. Nga fshati janë zhvendosur pothuajse të gjithë banorët, ndërsa kthimi i komunitetit serb në këtë fshat ka filluar në vitin 2001 dhe vazhdon edhe kësaj dite. Kryesisht deri më tani janë ndërtuar 24 shtëpi. Pjesa më e madhe e banorëve janë banorë të përhershëm, ndërsa ka edhe nga ata të cilët lëvizin kohë pas kohe. Fshati ka të punësuar 4 persona, dy janë të punësuar në komunë, ndërsa dy të tjerë dhe në arsim. Në këtë fshat nuk ofrohen pothuaj kurrfarë shërbimesh. Fëmijët vijnë shkollën në fshatin Osojan, po ashtu edhe shërbimet mjekësore kryhen në Osojan si dhe të gjitha shërbimet tjera të nevojshme për këta pak qytetarë që jetojnë aty. Banorët kryesisht jetojnë nga ndihmat sociale apo pensionet.

Titulli i projektit: Asfaltimi i rrugës

Spektori: Infrastruktura

Afati kohor: 1 vit (duke filluar nga viti 2010)

Vendi: Tuçep - Istog

Buxheti: 60.000 €

Qëllimi i projektit:

Qëllimi i këtij projekti është që të asfaltohet rruga kryesore në brendësi të fshatit Tuçep.

Objektivat:

Përmirësimi i gjendjes rrugore në fshatin Tuçep.

Avancimi i infrastrukturës së fshatit dhe shtimi i mundësive për zhvillim të ndryshëm.

Krijimi i kushtet më të mira për jetë dhe kthim të qëndrueshëm të komunitetit serb.

Ngritja e nivelit të sigurisë në komunikacion duke u përmirësuar infrastruktura rrugore brenda fshatit.

Përfituesit:

Përfitues janë banorët e fshatit Tuçep si dhe banorët tjerë të fshatrave përreth.

Qasja:

Ideja e këtij projekti është që të asfaltohet rruga e fshatit Tuçep, e cila është në gjatësi 500 m dhe lidh të gjitha lagjet e fshatit.

Projekti në fjalë ka për qëllim krijimin e kushteve më të mira për banorët e fshatit dhe fshatrave përreth. Me këtë rrugë krijohen kushte më të mira edhe për kryerjen e punëve bujqësore për banorët e fshatit.

Titulli i projektit: Ndërtimi i ambulancës

Sektor: Shëndetësi

Afati kohor: 1 vit (duke filluar nga viti 2010)

Vendi: Tuçep - Istog

Buxheti: 80. 000 €

Qëllimi i projektit:

Hapja e Qendrës së Mjekësisë Familjare në fshat, me qëllim të krijimit të kushteve më të mira shëndetësore për banorët e fshatit Tuçep dhe fshatrave të tjera përreth.

Objektivat:

Krijimi i kushteve më të mira shëndetësore për komunitetet e ndryshme që jetojnë në këtë fshat dhe fshatrat përreth  
Krijimi i kushteve më të mira për kthim të qëndrueshëm për komunitetin serb si dhe jetë normale për të gjithë.  
Bashkëpunimi ndëretnik dhe përkujdesja institucionale.  
Përmirësimi i gjendjes infrastrukturore në pjesën rurale.

Përfituesit:

Përfitues do të jenë të gjithë banorët e fshatit Tuçep, në veçanti komuniteti serb. Gjithashtu përfitues tjerë janë të gjitha komunitetet tjera të cilët jetojnë në këtë fshat dhe fshatrat përreth

Qasja:

Me realizimin e projektit për ndërtimin e qendrës së mjekësisë familjare do të krijohen kushte më të mira të sigurisë shëndetësore, jo vetëm për komunitetin e kthyer në këtë fshat, por edhe për banorët tjerë të cilët do ta kenë më të lehtë qasjen në këtë institucion.

Titulli i projektit: Ndërtimi i Shtëpisë së Kulturës

Sektor: Kulturë dhe Rini

Afati kohor: 1 vit (duke filluar nga viti 2010)

Vendi: Tuçep - Istog

Buxheti: 70. 000 €

Qëllimi i projektit:

Projekti ka për qëllim ndërtimin e shtëpisë së kulturës, ku do të realizohen aktivitete të ndryshme, dhe do të krijonin kushte më të mira për komunitetin.

Objektivat:

Sigurimi i një objekti për aktivitetet e ndryshme kulturore.  
Organizimi i ekspozitave të ndryshme, artizanateve, artikujve bujqësorë.  
Avancimi i jetës kulturore dhe sportive.

Përfituesit:

Të gjithë banorët e fshatit Tuçep, grupet e grave, burrave dhe të rinjtë, po ashtu në kuadër të këtij projekti përfitojnë dhe të tjerë nga fshatra të tjera, të cilët mund të jenë pjesë e organizimeve të ndryshme që mund të realizohen.

Qasja:

Me realizimin e këtij projekti do të ndërtohet Shtëpia e Kulturës dhe do të ndikojë në përmirësimin e jetës dhe kthim më të qëndrueshëm. Ajo do jetë në funksion për të rinjtë e komunitetit serb në të gjitha grupmoshat. Gjithashtu Pallatin e Kulturës do të kenë mundësi ta shfrytëzojnë me ofrimin e aktiviteteve të ndryshme edhe të rinjtë nga të gjitha komunitetet në fshat si dhe në fshatrat përreth.

Titulli i projektit: Riparimet e Ujësjetës së fshatit

Sektor: Infrastrukturë

Afati kohor: 1 vit (duke filluar nga viti 2010)

Vendi: Tuçep - Istog

Buxheti: 25. 000 €

Qëllimi i projektit:

Qëllimi i projektit është furnizimi i rregullt me ujë të pijes për banorët e fshatit Tuçep, si dhe krijimi i kushteve më të mira për banorët.

Objektivat:

Përmirësimi i furnizimit me ujë të pijes.  
Angazhimi i institucioneve lokale për gjetjen e mundësisë së zgjidhjes së problemit për ujë të pijes  
Plotësimi i nevojave më elementare të këtij komuniteti.

Përfituesit:

Përfitues direkt nga ky projekt janë komuniteti serb i fshatit Tuçep, si dhe komunitetet tjera të cilët jetojnë në këtë fshat.

Qasja:

Në bazë të projektit do të rregullohet ujësjetësi për fshatin Tuçep, me qëllim të krijimit të kushteve më të mira për banorët. Me rregullimin e ujësjetës, banorët e këtij fshati do të kenë furnizim të rregullt me ujë të pijes, që është edhe një ndër prioritet kryesorë të komuniteteve në këtë fshat.





# IV. Buxheti



## Buxheti

Nr.	Përshkrimi	Sasia	Koha	Euro	Totali në EURO
<b>1</b>	<b>Edukim dhe Rini</b>				<b>177,000.00</b>
<b>1.1</b>	<b>Fshati Cërkolez</b>				<b>27,000.00</b>
1.1.1	Funksionalizimi i Qendrës Rinore në Cërkolez	1	12	1,000.00	12,000.00
1.1.2	Rregullimi dhe funksionalizimi i Pallatit të Kulturës	1	6	2,500.00	15,000.00
<b>1.2</b>	<b>Fshati Kosh</b>				<b>40,000.00</b>
1.2.1	Restaurimi i Pallatit të Kulturës	1	12	3,333.33	40,000.00
<b>1.3</b>	<b>Fshati Llukavc i Thatë</b>				<b>40,000.00</b>
1.3.1	Rindërtimi i Pallatit të Kulturës	1	12	3,333.33	40,000.00
<b>1.4</b>	<b>Fshati Tuçep</b>				<b>70,000.00</b>
1.4.1	Ndërtimi i Shtëpisë së Kulturës	1	12	5,833.33	70,000.00
<b>2</b>	<b>Punësimi dhe zhvillimi ekonomik</b>				<b>671,500.00</b>
<b>2.1</b>	<b>Fshati Bllagaq</b>				<b>21,500.00</b>
2.1.1	Rregullimi i rrugës së fshatit	1	12	375.00	4,500.00
2.1.2	Instalimi i telefonisë fikse	1	9	1,888.89	17,000.00
<b>2.2</b>	<b>Fshati Kosh</b>				<b>180,000.00</b>
2.2.1	Furnizimi me ujë të pijes	1	12	7,083.33	85,000.00
2.2.2	Rregullimi i kanalizimit në fshatin Kosh	1	24	2,291.67	55,000.00
2.2.3	Riparimet e rrugës Kosh - Osojan	1	12	3,333.33	40,000.00
<b>2.3</b>	<b>Fshati Llukavc i Thatë</b>				<b>32,000.00</b>
2.3.1	Pajisja e banorëve të fshatit me telefoni fikse dhe shërbime të tjera	1	12	1,417.17	17,000.00
2.3.2	Ndriçimi rrugor	1	12	1,250.00	15,000.00
<b>2.4</b>	<b>Lagjja Lugu i Istogut</b>				<b>42,000.00</b>
2.4.1	Instalimi i ndriçimit rrugor	1	12	2,500.00	30,000.00
2.4.2	Restaurimi i kanalit për ujitje	1	12	1,000.00	12,000.00
<b>2.5</b>	<b>Fshati Osojan</b>				<b>273,000.00</b>
2.5.1	Rregullimi i kanalizimit	1	12	5,000.00	60,000.00
2.5.2	Kyçja e banorëve në ujësjellës	1	12	10,833.33	130,000.00
2.5.3	Riparimi i rrugës Shalinovicë - Oprashkë	1	12	5,416.67	65,000.00
2.5.4	Pajisja me makineri bujqësore për lagjen Shalinovicë	1	12	1,500.00	18,000.00
<b>2.6</b>	<b>Fshati Serbobran</b>				<b>38,000.00</b>
2.6.1	Ndërrimi i trafos elektrike në Serbobran	1	12	666.67	8,000.00
2.6.2	Instalimi i ndriçimit rrugor	1	12	833.33	10,000.00
2.6.3	Riparimi i ujësjellësit në Serbobran	1	12	1,666.67	20,000.00
<b>2.7</b>	<b>Fshati Tuçep</b>				<b>85,000.00</b>
2.7.1	Asfaltimi i rrugës	1	12	5,000.00	60,000.00
2.7.2	Riparimet e Ujësjellësit të fshatit	1	12	2,083.33	25,000.00
<b>3</b>	<b>Shëndetësia dhe çështjet sociale</b>				<b>110,000.00</b>
<b>3.1</b>	<b>Fshati Bllagaq</b>				<b>30,000.00</b>
3.1.1	Funksionalizimi i Qendrës Familjare në Gurrakoc	1	12	2,500.00	30,000.00
<b>3.2</b>	<b>Fshati Tuçep</b>				<b>80,000.00</b>
3.2.1	Ndërtimi i ambulancës	1	12	6,666.67	80,000.00
	<b>Overall Total (1+2+3)</b>				<b>958,500.00</b>

Parashikimi i buxhetit në këtë pasqyrë financiare i referohet vetëm pjesës së tretë, ndërhyrjes me projekte në komunitet. Pjesa e dytë në të cilat hyjnë iniciativat dhe rekomandimet nuk është buxhetuar, për shkak se autorët e strategjisë mendojnë se këto rekomandime mbesin orientime të vazhdueshme për punën me komunitetin.

V.  
Foto













